

# РОБЕРТ СТИВЕНСОН

VELJEKSET:  
TALVINEN  
TARINA

Роберт Льюис Стивенсон  
**Veljekset: Talvinen tarina**

«Public Domain»

**Стивенсон Р.**

Veljekset: Talvinen tarina / Р. Стивенсон — «Public Domain»,

## Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	11
KOLMAS LUKU	19
Конец ознакомительного фрагмента.	34

# Robert Louis Stevenson

## Veljekset: Talvinen tarina

### ENSIMMÄINEN LUKU

Lyhyt kertomus siitä, mitä masterin poissa ollessa tapahtui.

Tässä kerrottujen omituisten tapausten todellisen kulun selviytymistä on kauan odotettu, joten tiedonhaluinen yleisö ottanee selontekoni suosiollisesti vastaan. Tulin joutuneeksi läheiseen yhteyteen tämän aatelisen huoneen kanssa sen viime aikoina; sen kohtaloita ei kukaan voi selvittää paremmin kuin minä eikä todenmukaisempaakaan kertomusta saateta toivon. Minä tunsin masterin [nuoriherra, junkkari. Suom. muist.], monista hänen elämänjuoksunsa hämäräperäisistä osista on minulla luotettavia tietoja; hänen viimeisellä matkallaan minä purjehdin hänen kanssaan melkein kahden kesken; minä otin osaa tuohon talviseen matkaan, josta niin monenlaisia juttuja on kiertänyt, ja minä olin läsnä hänen kuollessaan. Paroonivainajaa taas minä palvelin ilomielin lähes kaksikymmentä vuotta, kunnioittaen häntä sitä enemmän, mitä paremmin opin hänet tuntemaan.

Siksipä näyttääkin minusta sopimattomalta viedä niin selvät todistukset mukanani hautaan; paroonin muisto velvoittaa minua tuomaan ilmi totuuden, ja minä luulen vanhuuteni vierivän leppoisammin ja harmaan pääni rauhallisemmin lepäävän tyynyllään, kun velvollisuuteni on suoritettu.

Durrisdeerin ja Ballantraen Durie-suku Skotlannin lounais-osassa oli aina David I: n ajoilta ollut mahtava perhekunta. Paikkakunnalla on vieläkin tuttu eräs suvun ikää ilmaiseva säepari:

Taas Durrisdeereill' on kostontyo:  
Moni välkkyi keihäs ja ratsun vyö...

Nimi esiintyy myöskin eräässä toisessa säkeessä, jonka yleensä luullaan olevan Thomas of Ercildouneen itsensä sepittämä – liekö totta, en tiedä – ja jota toiset ovat sovitelleet tämän kertomuksen tapahtumiin – olisi uskallettua sanoa, miten suurella syyllä:

Toi Durie orhille satulan, tuli toisen ratsastaa. Polo päivä se sulholle ollut lie,  
orpo morsian vaikertaa.

Historiakin vilisee heidän tekojaan, jotka (meidän aikamme silmissä) eivät näytä erittäin kauniilta; niitä monia nousuja ja laskuja, joiden alaisina Skotlannin suuret aatelliset huoneet ovat olleet, on perhe seurannut mitä täsmällisimmin. Mutta kaiken sen minä sivuutan, päästäkseni tuohon muistettavaan vuoteen 1745, josta murhenäytelmämme juontaa juurensa.

Tähän aikaan asui nelihenkinen perhe Durrisdeerin linnassa Solway-rannikolla, lähellä St. Brides'iä, suvun pääpaikassa uskonpuhdistuksen aikojen jälkeen. Vanha parooni, kahdeksas sen niminen, ei ollut vuosien vanhentama, mutta oli ennen aikojaan heikontunut. Lieden luona oli hänen sijansa; siellä hän istui lukien, puettuna vuorinuttuunsa, puhui vähän eikä koskaan vihaisesti: oli oikea vanha kotinurkassa kykkijä, mutta oli ahkerasti kehittänyt itseään opiskelemalla. Niinpä arvelikin seudun väki hänen olevan viekkaamman kuin päältä näytti. Ballantraen master, etunimeltään James, oli perinyt isältään halun vakavaan lueskeluun, ehkä osalta hänen hienoa käytöstäänkin; mutta se mikä isässä esiintyi vain kohteliaisuutena, muuttui pojassa pelkäksi luihuudeksi. Ensi näkemällä oli hänen elämänsä vain hurjaa ja huoletonta: hän joi myöhään yöhön ja pelasi vieläkin kauemmin; seudulla sanottiin hänen "olevan kova tyttöihin", ja aina hän esiintyi tappelupukarina, missä suinkin sopi. Mutta miten innokas hän olikin meluamaan mukana, yhtä nokkelasti osasi hän puikkia pois pelistä, joten hänen toverinsa tavallisesti saivat maksaa viulut. Jotkut tämän vuoksi häntä vihasivat, mutta

kaikki muut vain sitäkin enemmän ylistivät, ja hänestä toivottiin paljon, kunhan hän vakaantuisi. Eräs varsin musta pilkku tahraisi hänen mainettaan, mutta asia oli heti saatu haudatuksi ja oli minun seudulle saapuessani niin moneen väärään vääristely, että minä arkailen sitä kertoa. Jos se oli tosi, oli se kamala niin nuoren miehen teoksi, kammottavaa juorua taas, jos se oli tuulesta temmattu. Lienee syytä mainita, että hän aina oli kehunut itseään leppymättömän kostonhaluiseksi ja että häntä oli uskottu, niin että seudulla puhuttiin masterin "pahannahkaisuudesta." Kaiken kaikkiaan hän oli nuori aatelismies (vuonna 1745 ei vielä 24-vuotias), joka ikäisekseen oli herättänyt tavatonta huomiota seudulla. Eipä siis kumma, että sitä vähemmän kuultiin toisesta pojasta, mr. Henrystä (lordi Durrisdeer vainajasta), joka ei ollut varsin paha eikä liioin eteväkään, vaan tuollainen kunnan miehenalku, jommoisia seudulla löytyi yltä kyllin. Hänestä kuultiin vähän, sanoin, mutta todellisuudessa puhuttiin vieläkin vähemmän. Vuonon lohenkalastajat hänet tunsivat, sillä hän otti innolla osaa heidän toimeensa; sitäpaitsi oli hän oivallinen eläinlääkäri ja johti jo melkein poikana suurinta osaa tilusten hoidossa. Kuinka vaikea sellainen tehtävä perheen silloisen aseman vuoksi oli, tiedän minä parhaiten, tiedänpä myöskin, miten helposti siinä virassa joutuu ankaruudesta ja itaruudesta syytteeseen. Perheen neljäs jäsen oli miss Alison Graham, läheinen orpo sukulainen, jolla oli perintönään melkoinen omaisuus, isän liiketoimillaan kokoama. Näitä rahoja parooni useinkin tarvitsi pulassaan, tiluksia näet kun rasittivat monet kiinnitykset; ja tästä johtui, että miss Alison oli valittu masterin tulevaksi puolisosksi. Neidillä puolestaan oli kyllä hyvää tahtoa; mitä taas masterilla oli, on toinen kysymys. Miss Alison oli soma tyttö, hyvin vilkas ja itsepäinen, aivan omin valloin kasvanut, kun paroonilla itsellään ei ollut tytärtä ja rouva oli kuollut aikoja sitten.

Tähän perheeseen saapui nyt tieto prinssi Kaarlen maihinnoususta, ja sai heti aikaan ankaraa erimielisyyttä. Parooni, pankolla-istuja kun oli, puolusti varovaisuutta. Miss Alison oli toista mieltä, koska se näytti urheammalta, ja master oli tällä kertaa hänen puolellaan (muuten minulle kerrottiin heidän hyvin harvoin olleen samaa mieltä). Häntä houkutteli seikkailu, mikäli minä asiaa ymmärsin; häntä kiusasi tarjoutuva tilaisuus saada talo jälleen jaloilleen, eikä suinkaan vähemmän toivo päästä omista veloistaan, jotka olivat suuremmat kuin kukaan aavisti. Mr. Henry ei näytä ensiksi paljoa puhuneen; hänen vuoronsa tuli vasta jälkeensä. Toiset puhuivat sinne tänne kokonaisen päivän, kunnes sopivat keskitiestä: toisen pojan piti lähteä tappelemaan kuningas Jaakon puolesta, paroonin ja toisen jäädä kotiin ja pysytellä hyvinä ystävinä Yrjö-kuninkaan kanssa. Epäilemättä oli tähän sovintoon pääsy paroonin ansio, ja samaa suuntaa seurasivat, kuten tiedetään, monet etevät perhekunnat. Mutta kun ensimmäinen riita oli voitettu, syntyi toinen; parooni, miss Alison ja mr. Henry näet olivat kaikki sitä mieltä, että nuorimman oli lähdettävä sotimaan, mutta master, ollen rauhaton ja turhamainen, ei millään ehdolla tahtonut suostua jäämään kotiin. Parooni pyysi, miss Alison itki, mr Henry puhui varsin selvää kieltä, mutta mikään ei auttanut.

"Durrisdeerin kantaherran on kuninkaan rinnalla ratsastettava", sanoi master.

"Voisihan se olla jotain", vastasi mr. Henry, "jos me asettuisimme miehekkäästi sille puolelle. Mutta miten me käyttäydymme? Pelaamme väärää peliä!"

"Durrisdeerin huonetta me pelastamme, Henry", sanoi hänen isänsä.

"Ja pidä mielessä, James", sanoi mr. Henry, "että jos minä lähten ja prinssillä on onnea yrityksessään, on sinun helppo sopia Jaakko-kuninkaan kanssa. Mutta jos sinä lähdet ja retki epäonnistuu, jakaantuu omistusoikeus ja kilvenkanto meidän kesken. Ja mitä minusta silloin tulee?"

"Sinusta tulee lordi Durrisdeer", sanoi master. "Minä panen pöytään kaikki, mitä minulla on."

"Siihen peliin minä en rupea!" huusi mr. Henry. "Minä joutuisin asemaan, missä kukaan järkevä ja kunniallinen mies ei voisi suostua olemaan. Minusta ei tulisi niin mitään", huusi hän. Vähän jälkeensä hän käytti lausetapaa, joka ehkä oli avoimempi kuin hän oli ajatellut. "Sinun velvollisuutesi on jäädä tänne isän luo", sanoi hän. "Tiedäthän sinä olevasi suosikki."

"Ahaa!" virkkoi master. "Kateus alkaa kuulua! Sinä kai mielelläsi astuisit minun kannoilleni – hurskas Jaakoppi?" kysyi hän, nimeä ivallisesti korostaen.

Mr. Henry kääntyi ja meni hallin toiseen päähän, sillä hänellä oli erinomainen kyky vaieta. Pian hän palasi.

"Minä olen nuorempi, siksi minun täytyy lähteä", hän sanoi, "ja minun herra isäni kääsee minua, siksi minun *tulee* se tehdä. Mitä siihen sanot, veljeni?"

"Minä sanon sinulle, Henry", sanoi master, "että kun itsepäisiä sattuu kaksi yhteen, niin on ainoastaan kaksi tapaa asian ratkaisemiseksi: joko tapella – siihen luullakseni ei meillä kummallakaan ole halua – tai antaa asia sattuman varaan – tässä on kultaraha. Suostutko heittoon?"

"Heitä", sanoi mr. Henry, "jos on kruunu, niin minä jään."

Raha lensi; kruunupuoli jäi ylöspäin. "Pitäköön Jaakoppi hyvänään", sanoi master.

"Katua me sitä saamme, ennenkuin leikki on lukossa", sanoi mr. Henry lähtien hallista.

Miss Alison otti lattiasta kultarahan, joka oli lähettänyt hänen rakastettunsa sotaan, ja heitti sen suureen ikkunaan maalatun perhevaakunan läpi.

"Jos sinä rakastaisit minua niinkuin minä sinua, niin olisit jäänyt", huusi hän.

"Jos kunnia ei rakkaamp' ois, niin mitä lemmellä", lauloi master.

"Oo", huudahti miss Alison, "sinulla ei ole sydäntä – kunpa joutuisit surman suuhun!" ja juoksi samassa itkien pois, omaan huoneeseensa.

Master kuului silloin kääntyneen parooniin päin erinomaisen iloisen näköisenä. "Siitä näyttää tulevan aika perhana eukoksi", sanoi hän.

"Sinä olet perhana pojaksi minulle", puhkesi parooni puhumaan, "sinä, jota minä aina olen suositellut, häpeä sanoa. Et ainoatakaan ilon hetkeä ole minulle tuottanut syntymästäsi asti, et yhtä ainoata", ja vielä kerran hän sanoi saman. Masterin kevytmielinen käytöskö vai hänen väijäämättömyytensäkö paroonin niin kovin sai suunniltaan, en voi sanoa; mahdollisesti vaikuttivat siihen myöskin mr. Henryn sanat suosikkipojasta; viimeksimainittua selitystä tukee sekin, että mr. Henry tämän jälkeen paremmin huomattiin.

Masterin ja perheen välit olivat siis varsin rikkinäiset, kun hän lähti ratsastamaan pohjoista kohti. Jäljelle jääneistä se tuntui sitäkin surullisemmalta, kun kaikki näytti nyt olevan liian myöhäistä. Uhaten ja houkutellen oli master saanut kokoon kourallisen miehiä, jotka olivat aika tavalla päissään jo lähtiessään, lauloivat ja melusivat vanhan luostarin mäessä. Valkoinen kokardi oli jokaisen hatussa. Tuon pienen joukon yritys kulkea läpi Skotlannin omin neuvoin näytti epätoivoiselta, ja vieläkin vaarallisemmaksi teki asian se, että miehet mäelle kiivettyään näkivät lahdelmassa kuninkaan laivastoon kuuluvan sota-aluksen, joka olisi voinut tehdä heistä lopun lähettämällä yhden ainoan veneen rantaan. – Seuraavana iltapäivänä oli mr. Henryn vuoro: hän lähti aivan yksin isänsä kirje mukanaan tarjoamaan miekkaansa kuningas Yrjön käytettäväksi. Miss Alison oli sulkeutunut huoneeseensa ja itki itkemistään, kunnes molemmat veljekset olivat poissa. Muuta hän ei tehnyt kuin neuloi kokardin masterin hattuun, ja John Paul kertoi sittemmin minulle, että se oli aivan kyynelten kostuttama, kun hän sen toi masterille.

Kaikessa, mitä seurasi, pysyivät mr. Henry ja vanha parooni sopimuksen rajoissa. Mistään erityisestä toiminnasta en tosin nähnyt merkkiäkään, enkä luule että heillä oli erityistä rakkautta kuningas Yrjöä kohtaan. Mutta ainakin muodollisesti pysyivät he nuhteettomina uskollisuudessaan, kirjoittelivat lordi-presidentille, pysyivät kiltisti kotona, eivätkä olleet tekemisissä masterin kanssa niin kauan kun sota kesti. Ei ollut masterkaan ahkerampi itsestään tietoja antamaan. Miss Alison tosin hänelle lähetti sanoja varsin ahkeraan, mutta monta vastausta ei hän liene saanut. Kerran oli Macconocchie neidin kirjettä viemässä ja tapasi prinssin joukot Carlislen luona; master prinssin suosikkina ratsasti aivan hänen rinnallaan. Macconocchie kertoo masterin ottaneen kirjeen, avanneen sen ja sitten siihen vilkaistuaan supistaneen suutaan kuin vihellykseen; sitten pisti hän kirjeen vyöhönsä, josta se hevosen hypähtäessä putosi maahan, masterin siitä välittämättä. Macconocchie sen nosti maasta ja säilytti sitä sitten aina; olen sen itse nähnyt hänen hallussaan. Luonnollisesti saapui Durrisdeeriin tietoja, hajanaisia huhuja, jotka käsittämättömiä teitänsä kulkevat kautta maan. Siten saivat kotonaolijat lähemmin selkoa suosiosta, jota master nautti, sekä suosion luulotelluista syistä;

hänen sanottiin kiivenneen armoon imartelemalla irlantilaisia – omituisen häpäisevää hänen laiselleen miehelle; mutta muistettava on, että hänen kunnianhimonsa oli hänen ylpeyttään voimakkaampi. Hänestä tuli Thomas Sullivanin, majuri Burken ja muiden sellaisten eriamaton ystävä, joten hän tietysti loittoni omista maanmiehistään. Hän oli osallisena kaikissa pikku juonissa, teki tuhannet kerrat tenää lordi Yrjölle, oli aina sitä mieltä kuin arveli prinssinkin olevan, olkoon se sitten ollut hyvin tai huonosti, ja näyttää yleensä, kiipijä kun oli, vähemmän välittäneen siitä, miten sota luonnistui, kunhan sai suotuisissa tilaisuuksissa hankituksi itselleen mahdollisimman suuren määrän suosiota. Hyvin hän muuten sodassa työnsä teki, sitä ei kukaan kieltänyt. Mikään pelkuri hän ei ollut.

Sitten saapui tieto Cullodenin tappiosta; Durrisdeeriin sen toi eräs talonpoika – ainoa, kertoi hän, joka oli elossa mäkeä ylöspäin kiivenneestä remuavasta joukosta. Pahaksi onneksi olivat John Paul ja Macconochie juuri samana aamuna löytäneet pensaikosta sen kultarahan, joka oli koko onnettomuuden syynä; sitten he olivat tehneet "pikku käväisyn" kapakkaan, joten heillä palatessaan ei ollut kultarahasta paljoa jäljellä, vielä vähemmän ymmärryksestään. Sitten John Paulin tietysti piti suoraa päätä saliin, missä perhe istui pöydän ääressä, ja siellä hän kiljumaan: "Tom Macmorland on juurikään tullut kylään ja – oi, oi, oi – kaikki muut jääneet!"

Sanoma otettiin vastaan vaieten, aivan kuin kuolemantuomio. Mr. Henry vain vei käden silmilleen ja miss Alison painoi päänsä käsiinsä. Parooni itse näytti kalmankalpealta.

"Minulla on toinen poika jäljellä", hän sanoi, "ja kuulehan, Henry, se minun on sanottava sinulle, että rakkaampaa poikaani en ole vielä kadottanut."

Tämä oli omituista puhetta asiain ollessa sillä kannalla kuin olivat, mutta parooni nähtävästi ei ollut unohtanut mr. Henryn sanoja ja kärsi omantunnontuskia muistaessaan niitä monia vuosia, joina hän oli saanut kärsiä sortoa. Mutta ihmeellistä puhetta se oli, eikä miss Alison jaksanut sitä sietää. Hän puhkesi puhumaan, moittien paroonia hänen luonnottomista sanoistaan ja mr. Henryä siitä, että hän kehtasi istua hyvässä turvassa veljen viruessa kuolleen, vieläpä itseänsäkin siitä, että hän oli rakastetulleen eron hetkellä tullut sanoneeksi pahoja sanoja, kehui masteria suvun ylpeydeksi ja vakuutti rakastavansa häntä yli kaiken. Hän väanteli käsiään huutaen: "James, James!", niin että kaikki palvelijat olivat ihan kummissaan.

Mr. Henry nousi seisaalleen, kädet tuolin selustimella. Nyt oli hänen vuoronsa kalveta.

"Oo", hän huudahti, "tiedänhän minä että sinä häntä rakastit."

"Sen tietää koko maailma, jumalan kiitos", huusi hän, ja lisäsi sitten, mr. Henryn puoleen kääntyen: "Mutta onpa jotain, minkä vain minä tiedän – sinä petit hänet sydämessäsi."

"Herra tiesi", huokasi toinen, "toivotonta rakkautta molemmin puolin."

Tämän jälkeen kului aika suuremmista muutoksista; perheessä oli nyt vain neljän jäsenen asemesta kolme, ja aukko oli alituisen tappiota muistuttamassa. Sopii pitää mielessä, että miss Alisonin rahoja välttämättä tarvittiin talossa. Niinpä toisen veljen kuoltua parooni alkoi ajatella hänen naittamistaan toiselle. Päivät päästään vaikutti hän hiljalleen siihen suuntaan; hän istui lieden luona latinalainen kirja kädessään ja katseli neitiä ystävällisin ja sydämellisin ilmein, mikä kovasti kaunisti tuota vanhaa herraa. Itkiessään sai neiti aina osanottoa, jollaista voi osoittaa pahempia aikoja kokenut vanheneva mies, joka alkaa keveästi käsitellä murhettakin. Jos neidin tuska kävi raivokkaaksi, alkoi hän jälleen lukea latinaista kirjaansa, aina kuitenkin kohteliaasti anteeksi pyytäen; jos neiti taas, kuten usein sattui, tarjoutui paroonille lahjoittamaan omaisuutensa, niin tämä selitti kuinka suuressa ristiriidassa esitys oli hänen kunniantuntonsa kanssa sekä vakuutti samalla, että vaikka hän suostuisikin, mr. Henry varmaankaan ei koskaan niin tekisi. Varmaa on, että tällainen hiljainen vaikutus suuressa määrin horjutti neidin lujia päätöksiä. Epäilemättä paroonilla muutenkin oli suuri vaikutus tyttöön, kun hän oli saanut olla tälle sekä isänä että äitinä, joten tytön suonissa saattoi sanoa juoksevan Durrisdeerien verta, ja olisikin hän tehnyt mitä hyvänsä, kun Durrisdeerien kunnia oli kysymyksessä. Minun raikkaan, onnettoman herrani kanssa hän kuitenkin ei olisi mennyt naimisiin – niin kummalta kuin se kuuluukin – ellei hän olisi ollut niin vähän kansan suosiossa.



Tämä oli Tom Macmorlandin työtä. Tom ei ollut oikeastaan ilkeä, mutta hänellä oli eräs paha vika, löysä kieli, ja kun hän oli ainoa seudulta sodassa ollut, tai oikeammin sieltä takaisin palannut, niin oli aina sellaisia, jotka mielivät häntä kuunnella. Olen pannut merkille, että joka ikisen taistelun jälkeen hävinneet mitä innokkaimmin koettavat saada itsensä uskomaan, että heidät on petetty. Tomin esityksen mukaan olivat kaikki upseerit kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa tehneet voitavansa pettääkseen kapinoitsijoita; heidät oli petetty Derbyn, samoin Falkirkin luona. Yöllinen peräytyminen oli lordi Yrjön konnantyötä, ja Cullogenin tappioon oli syynä Macdonaldien petos. Vihdoin sai tuo tyhmyri sellaisen himon laitella petoshistorioita, että hänen piti saada mr. Henrykin mukaan. Mr. Henry oli (niin hän juttusi) pettänyt Durrisindeerin miehet lupaamalla tuoda jäljessä enemmän väkeä; hän muka olikin sen sijaan vienyt joukkonsa kuningas Yrjölle. "Niin, heti seuraavana päivänä!" kirkui Tom. "Tuo kelpo, uljas master ja nuo oivat, pulskat pojat, jotka hänen kanssaan lähtivät, olivat tuskin ehtineet yli harjanteen, kun hän, tuo kavala lurjus!.. Niin, niin, on käynyt kuten hän halusi: nyt tulee hänestä parooni, ei sen vähempää, ja moni uljas poika viruu kylmänä nummen kanervikossa!" Tässä Tom purskahti itkuun, jos oli sattunut saamaan jotain juodakseen.

Kun vain kyllin kauan juttuaa, saa aina jonkun uskomaan. Tomin kertomus mr. Henryn menettelystä syöpyi vähitellen ihmisiin; ne, jotka tiesivät paremmin, veivät sitä edelleen puheenaineen puutteesta, ne taas, jotka eivät mitään tienneet tai halusivat kylvää pahaa, kuulivat ja uskoivat ja kylvivät sitä ympärilleen evankeliumina. Mr. Henryä alettiin vältellä, ja pian kuului väkijoukosta murinaa hänen ohikulkiessaan, jopa naiset (jotka ovat uskalikkoja siksi, että tietävät olevansa turvassa) huutelivat syytöksiään hänelle vasten kasvoja. Masteria ylistettiin enkeliksi. Muistettiin, ettei hän koskaan ollut millään tavoin ahdistellut vuokralaisiaan, mikä ei suinkaan valetta ollut: masterhan yleensä vain menetti rahoja. Hän oli ehkä hiukan raisu, sanoi kansa, mutta onhan toki tuhat kertaa parempi olla tekemisissä suoraluontoisen, hurjan veitikan kanssa, joka aivan pian tasaantuu, kuin sellaisen kirokun verenimijän ja emäketun kanssa, joka istuu nenä kirjoissa kiinni, yrittäen talonpoikaparkoja vahinkoon. Eräs naikkonen, jolla oli lapsi masterilta ja jota viimeksi mainittu oli kohdellut varsin karkeasti, otti esiintyäkseen hänen muistonsa puolustajana.

"Missä on se sorja poika, joka luotti sinuun?" huusi hän ja heitti kivellä mr. Henryä kasvoihin.

Mr. Henry pysäytti hevosensa ja katsoi naista, veren vuotaessa hänen huulestaan. "Mitä, Jess?" hän kysyi. "Sinäkinkö? Pitihän sinun paremmin minut tuntea." Mr. Henry näet oli auttanut häntä rahalla.

Naikkonen piti varalla toista kiveä ja näytti aikovan heittää. Mr.

Henry nosti suojakseen oikean käden, jossa hänellä oli ratsupiiska.

"Mitä, lyötkö sinä naista, kurja...?" huusi hän, juoksi tiehensä ja kirkui aivan kuin todellakin olisi saanut selkäänsä.

Seuraavana päivänä kulki kulovalkean tavoin yli seudun tieto siitä, että mr. Henry oli lyönyt Jessie Brownia, niin että henki oli ollut vaarassa. Olkoon tämä esimerkkinä siitä, miten lumipallo kasvaa. Juoru synnytti toisen, joten herraparkani pian oli niin pahassa huudossa, että hänen oli pysyteltävä sisällä talossa kuten paroonikin. Ei hän kuitenkaan millään tavalla kotona näyttänyt kokemistansa kärsivän; juorun aihe oli joka tapauksessa liian arkaluontoinen asia puheeksi otettavaksi, ja mr. Henry oli hyvin ylpeä ja tahtoi salata visusti muilta mitä hän mielessänsä hautoi. Vanha parooni lienee saanut asiasta jotain kuulla, ellei muilta, niin John Paulilta. Joka tapauksessa täytyi hänen huomata, ettei poika enää kulkenut kylällä. Mutta luultavaa on, ettei edes hän tiennyt, kuinka vihamielisiä mr. Henrylle oltiin, ja mitä miss Alisoniin tulee, saapuivat uutiset vasta viimeiseksi hänelle ja hän niistä vähimmin välitti.

Juuri siihen aikaan, jolloin tyytymättömyys oli pahimmillaan (sitten se häipyi kuten oli tullutkin, herra ties minkä vuoksi), tulivat vaalit pidettäväksi lähimmässä kylässä, St. Brides'issä, Swift-joen varrella. Kansa oli levinnyt levottomuutta syystä tai toisesta – en tiedä lienenkö kuullutkaan miksi – ja sanottiin, että illempana näkyisi halottuja kalloja, ja että sheriffi oli tilannut

Dumfriesistä sotaväkeä. Parooni tahtoi mr. Henryä lähtemään kokoukseen; se oli välttämätöntä suvun arvon vuoksi, väitti hän.

"Muuten saatetaan sanoa, ettemme me enää ole johtajia seudullamme."

"Vähänpä minä kelpaan johtamaan", sanoi mr. Henry; ja kun häntä yhä ahdistettiin, lisäsi hän: "Minä sanon teille selvän totuuden; minä en uskalla näyttäytyä."

"Ennen sinua ei kukaan meidän talossa ole noin puhunut!" huudahti miss Alison.

"Mennään kaikki kolmen", sanoi parooni; ja totta tosiaan hän sai saappaat jalkaansa (ensi kerran neljään vuoteen – John Paul sai ponnistella ankarasti, ennenkuin ne olivat jalassa); miss Alisonkin ilmaantui ratsupuvussaan, ja kaikki kolme lähtivät St. Brides'iä kohti.

Kadut olivat täynnä koko seudun pahinta roskaväkeä, joka tuskin oli havainnut mr. Henryn, ennenkuin alkoi viheltää, hoilata ja kirkua: "Juudas!" "Missä on master?" ja "Missä ovat ne reippaat pojat, jotka hänen kanssaan lähtivät?" Olipa siellä joku, joka kivenkin heitti, mutta useimmat kuitenkin kiljuivat sitä häpeäksi, kun vanha parooni ja miss Alison olivat mukana. Paroonille selvisi kymmenessä minuutissa, että mr. Henry oli ollut oikeassa. Hän ei hiiskunut sanaakaan, käänsi vain hevosensa ja ratsasti takaisin kotiin pää painuksissa. Ei miss Alisonkaan mitään virkkanut, mutta ajatteli varmaan sitä enemmän. Hänen ylpeytensä oli loukattu, sillä hän oli täysverinen Durie, ja hänen sydämensä kaiketi kutistui murheesta, kun hän näki serkkuansa näin häpeämättömästi kohdeltavan. Sinä yönä ei hän mennyt ensinkään makuulle. – Olen usein moittinut rouvaa, mutta kun ajattelen tuota yötä, annan hänelle mielelläni kaikki anteeksi. Ensi työkseen hän aamulla meni vanhan paroonin luo.

"Jos Henry vielä minut tahtoo", hän sanoi, "niin hän saa minut." Henrylle itselleen puhui hän toisin: "Rakkautta minä en voi antaa sinulle, Henry, mutta niin totta kuin Herra elää, mitä suurimman säälini."

Kesäkuun ensimmäisenä päivänä 1748 vietettiin heidän häitensä. Joulukuussa samana vuonna minä ensi kerran seisoin päärakennuksen portilla, ja siitä asti minä voin kuvailla tapauksia kuten todistaja oikeudessa, omien huomioitteni nojalla.

## TOINEN LUKU

### Mitä masterin poissa ollessa tapahtui

#### (Jatkoa.)

Matkani loppu-osa kului helisevänä pakkaspäivänä joulukuun lopulla, ja oppaana minulla oli itse Patey Macmorland, Tomin veli. Karheatukkaiseksi, paljasjalkaiseksi kymmenvuotiaskölliksi oli hänellä suurempi varasto ilkeämielisiä juttuja kuin koskaan olin kuullut; hän oli ajoissa oppinut kyntämään veljensä vasikalla. Minä en itsekään vielä ollut varsin vanha; ylpeyteni ei ollut vielä kukistanut uteliaisuuttani, ja kukapa ei moisena koleana aamuhetkenä olisi antautunut kuuntelemaan seudun vanhoja kertomuksia ja katselemaan matkan varrella paikkoja, missä ihmeellisiä asioita oli tapahtunut? Minä kuulin Claverhousen tarinan ratsastaessamme suoseudun halki ja juttuja pirusta kiivetessämme yli harjanteen. Luostarin seutuvilla sain kuulla yhtä ja toista vanhoista munkeista ja paljonkin salakuljettajista, jotka käyttävät sen raunioita varastohuoneinaan ja senvuoksi laskevat rantaan lähempänä kuin kanuunankantaman päässä Durrisdeerista, ja koko matkan olivat Duriet ja mr. Henry-parka ennen muita muistettuina. Minulla oli siis moninaisia ennakkoluuloja sitä perhettä kohtaan, jonka palvelukseen tulin joutumaan. Sen vuoksi tulinkin jommoisinkin hämmingin valtaan nähdessäni Durrisdeerin kartanon lepäämässä suojaisessa sievässä lahdelmassaan luostarikukkulan alla muhkeine ranskalais- tai italialaistyyllisine asuinrakennuksineen (minä en taidetta ollenkaan ymmärrä) ja somine ympäristöineen, missä oli tarhoja, nurmikoita, pensaikkoja ja puita niin hauskana ryhmänä, etten ollut moista milloinkaan ennen nähnyt. Ne rahat, jotka tuohon oli käytetty, olisivat voineet saada perheen jälleen jaloilleen; nyt kului joka vuosi suuria summia komeuden ylläpitoon.

Mr. Henry itse tuli ulos ja toivotti minut tervetulleeksi; hän oli pitkä, tumma herrasmies (Duriet ovat kaikki tummia), kasvot avomieliset, mutta jurot; hän oli tanakkarakenteinen, mutta ei näyttänyt reippaalta; kättä hän antoi minulle kuin vertaiselleen, ja hänen tasainen, ystävällinen puheensa sai minut heti kotiutumaan. Hän vei minut halliin, vaikka minulla oli ratsusaappaat jalassa, esitelläkseen minut paroonille. Oli vielä valoisaa, ja silmäni sattuiivat kaikkein ensiksi lasiin maalatussa vaakunakilvessä olevaan kirkkaaseen neliöön; muistan pitäneeni sitä rumentavana, sillä sali oli muuten komea perhemuotokuvineen, laudoitettuine kattoineen ja koristeltuine tulisijoilleen, jonka yhdellä kulmalla parooni istui lukemassa Liviustaan. Parooni oli mr. Henryn näköinen; hänellä oli jokseenkin samanlainen avoin ilme, vain hienompi ja tyytyväisempi. Hänen juttelunsa oli myöskin äärettömän paljon mielenkiintoisempaa. Hänellä oli paljon kyselemistä Edinburghin yliopistosta, jossa minä äskettäin olin saanut maisterin arvon, ja erinäisistä professoreista, joiden asema ja toiminta näytti olevan hänelle varsin selvillä. Kun näin keskusteltiin asioista, jotka tunsin, pääsin pian vapaasti juttuamaan uudessa kodissani.

Tällä välin tuli rouva sisään; miss Katarina, jonka syntymistä odotettiin seuraavassa kuussa, vaikutti, etten heti ensi silmäyksellä tullut erittäin huomanneeksi hänen kauneuttansa. Kun rouva sitä paitsi esiintyi alentuvaisemmin kuin muut, joutui hän arvossapitoni kolmannelle sijalle.

Ei kestänyt kauan, ennenkuin kokonaan olin kadottanut uskoni Tom Macmorlandin juttuihin ja muuttunut Durrisdeerien perheen uskolliseksi palvelijaksi, jona sittemmin olen aina pysynyt. Eniten miellyin mr. Henryyn. Hänen kanssaan minä tein työtä ja opin hänet tuntemaan vaativaksi herraksi. Kaiken ystävällisyytensä hän säästi vapaahetkiksemme. Hän piti huolta siitä, että työ ei päässyt loppumaan hovimestarilta, vieläpä varsin tarkoin valvoikin toimiani. Tapahtuipa kuitenkin vihdoin, että hän nosti nokkansa papereistaan ja sanoi hiukan pelokkain ilmein: "Mr. Mackellar,

minä pidän velvollisuutenani sanoa, että olen teihin tyytyväinen." Se oli ensimmäinen saamani kiitos, ja sen jälkeen hänen valvontaintonsakin laimeni. Ei kestänyt kauan, ennenkuin mr. Mackellaria kaivattiin joka asiassa, ja enin osa toimiani Durrisdeerissa on tapahtunut milloin ja miten minä tahdoin, eikä moitteen rahtuakaan koskaan ole ilmennyt. Silloinkin, kun mr. Henry ankarimmin minua ahdisti, minä tunsin, että pidin hänestä. Siinä oli varmaan osaksi sääliäkin, sillä jokainenhan voi nähdä, miten onneton hän oli. Joskus hän vaipui kesken laskelmiamme syviin mietteisiin, istui ja tuijotti kirjan sivuun tai ulos ikkunasta, ja hänen ilmeensä tai huokauksensa herättivät minussa mitä suurinta uteliaisuutta ja sääliä. Eräänä päivänä olimme jonkun asian vuoksi jääneet kauemmaksi aikaa konttoriin. Huone sijaitsee ylimmässä kerroksessa ja on sieltä näköala yli lahdelman ja – pitkin metsäistä vuorijonoa – yli koko leveän hiekkarannikon. Sieltä näki laskeutuvaa aurinkoa vasten, miten vapaakauppiaat liikkuvat miehineen ja hevosineen pitkin merenrantaa. Mr. Henry oli tuijotellut länttä kohti pitkät ajat, niin että minä ihmettelin, miten hänen silmänsä kestivät aurinkoa. Äkkiä hänen ilmeensä synkistyi ja hän siveli kädellä otsaansa; sitten kääntyi hän hymyillen puoleeni.

"Ette voisi arvata, mitä ajattelin", sanoi hän. "Minä mietiskelin, että olisin onnellisempi mies, jos saisin ratsastella noitten lakia rikkovain joukkojen kanssa tuolla rannalla ja panna henkeni vaaralle alttiiksi."

Minä vastasin huomanneeni, ettei hän tosin ollut erittäin iloluontoinen, ja että oli varsin tavallista kadehtia toisia luullen, että asia parantuisi, jos osat vaihtuisivat. Minä selitin asiaa käyttämällä Horatiuksen sanoja, äsken leivottu akateemikko kun olin.

"Niinpä kyllä", hän vastasi. "Ja sitten voimme jälleen ryhtyä laskuihimme."

Pian sen jälkeen sain vihiä siitä, mikä häntä painosti. Sokeankin täytyi huomata, että talon yli lepäsi synkkä varjo, Ballantraen masterin muisto. Kuolleen tai elävänä (siihen aikaan häntä pidettiin kuolleen) oli hän veljensä tiellä; hän oli hänen tiellään kansan keskuudessa, missä mr. Henrylle ei kukaan suonut hyvää sanaa, vaikka masteria kyllä itkettiin ja ylistettiin; samoin kotona, missä isä, vaimo, vieläpä palvelusväkikin kallistuivat samaan suuntaan.

Yleisen mielipiteen johdossa esiintyi kaksi vanhaa palvelijaa. John Paul, pieni, kaljupäinen, juhlallinen ja vatsakas mies, joka olemukseltaan tuntui varsin vakavalta ja yleensä oli sangen uskollinen ja luotettava, oli masterin puoluelaisten johtaja. Ei kukaan uskaltanut niin paljon kuin John. Hänen ilonaan oli kaikkien nähden halventaa mr. Henryä, ja usein hän sitäpaitsi muodosteli vertailuja, jotka eivät olleet mr. Henrylle eduksi. Varmaankin parooni ja rouva häntä siitä moittivat, mutta ei koskaan niin ankarasti kuin olisi pitänyt, ja kun John vain päästi kyyneleet valloilleen ja alkoi valitella masterin – "tuon rakkaan poikansa" – kohtaloa, annettiin kaikki anteeksi. Henry itse oli tästä kaikesta vaiti, näytti vain milloin rasittuneelta, milloin murheelliselta. Kuolleen kanssa hänen oli mahdoton kilvoitella, ja mitenkä hän olisi voinut moittia vanhaa palvelijaa liiallisesta uskollisuudesta? Hänellä ei ollut luontoa sellaiseen.

Toisen puolueen etunenässä oli Macconocchie, vanha juopporenttu, aina valmis kiroilemaan, haukkumaan ja kerskumaan. Olen usein ajatellut tässä ilmenevää omituista psykologista piirrettä, sitä nimittäin, että nämä miehet kumpikin ottivat puolustaakseen henkilöö, joka oli aivan erilainen kuin he itse, joten he siis tuomitsivat omia virheitään ja välittivät viisi hyveistään, kun ne esimieheissä ilmenivät. Macconocchie sai pian vainutuksi salaisen taipumukseni; hän osoitti minulle suurta ystävällisyyttä ja saattoi tuntikausia haukkua masteria, niin että minäkin unohdin työni. "Ihan ne ovat hulluja täällä joka ainoa, Jumala heitä kolauttakoon, niin että silmät aukenevat!" oli hänen tapanaan murista. "Master – piru niiden kurkkuun istukoon, jotka häntä niin nimittävät! Mr. Henryn tässä nyt masterina pitäisi olla. Eivät he niin kovin masteria kaivanneet, kun hän oli täällä, se on varmaa. Jospa hän ei koskaan olisi maailmaan tullut! En koskaan ole kuullut hyvää sanaa hänen suustaan, eikä kukaan muukaan, haukkumista, pureskelua ja jumalatonta sadattelua – piru hänet periköön! Hänen häijyydellään ei ollut rajoja. Hieno herra hän oli olevinaan. No niin, oletteko koskaan kuulleet Wully Whitestä, kankurista? Niin nähkääs, Wully oli oikein potra poika olevinaan, ei ollenkaan minun miehiäni, en koskaan voinut häntä sietää; mutta hän oli kylläkin suuri omasta mielestään ja katsoi

voivansa nousta masteria vastaan jonkun hänen koiranjuonensa vuoksi. Eikö ollutkin sankarillista, että Ballantraen master suostui kankurin kanssa taistelemaan, häh?" vihelsi Macconocchie. (Joka kerta kun hän mainitsi masterin täydellisen nimen, tapahtui se jotenkin vihaisesti pihisten). "Ja hän teki sen. Oli se oiva urakka. Hän jyskytti miehen ovea, huusi 'möyvyö!' hänen savupiippuunsa, sai ruutia hänen takkaansa ja noita-ämmiä hänen ikkunoihinsa, kunnes mies uskoi itse vanhan Erkin häntä ahdistavan. No niin, summa oli se, että Wully tuli hulluksi eikä lopuksi tehnyt muuta kuin makasi polvillaan ulisten, mylvien ja rukoillen, kunnes pääsi pois. Se oli selvä murha, jokainen sen sanoi. Kysykää John Paulilta, – hän kovasti häpesi juttua, hän, joka itse on niin jumalinen. Oiva urotyö Ballantraen masterin tekemäksi!" Kysyin häneltä, mitä master itse oli asiasta arvellut. "Mitäpä minä tiedän?" hän vastasi, "hän ei koskaan sanonut mitään." Samalla alkoi hän totuttuun tapaansa kirotta ja sadatella ja aika ajoin tuli vinkuen hänen nenästään: "Ballantraen master!" Erään tällaisen purkauksen aikana hän näytti minulle kirjeen, jonka oli nostonut maasta Carlislessa ja jossa vielä näkyi hevosenkengän jälki. Mutta se oli viimeinen kerta, sillä hän puhui niin ilkeästi rouvasta, että minun oli häntä ankarasti moittiminen ja sen kerran perästä karttaminen häntä.

Vanha parooni oli aina ystävällinen mr. Henryä kohtaan; joskus hän osotti kiitollisuuttansaakin hänelle varsin somalla tavalla, saattoi taputtaa häntä olkapäälle ja sanoa: "Minulla on tässä kunnan poika!" Ja kiitollisuutta hän varmaan tunsi; olihan hän järkevä ja oikeamielinen mies. Mutta luulen myöskin, ettei hän muuta eikä enempää tuntenut, ja tiedän varmaan mr. Henrynkin niin uskoneen. Hänen rakkautensa suuntautui kokonaan kuolleeseen poikaan. Tällä en tahdo sanoa hänen usein päästäneen tätä tunnettaan ilmoille: minun nähteni se tapahtui yhden ainoan kerran. Parooni kysyi kerran kuinka tulin toimeen mr. Henryn kanssa, ja minä kerroin hänelle asian niinkuin se oli.

"Niin", sanoi hän, tuijottaen sivuttain takkavalkeaan. "Henry on hyvä poika, varsin hyvä poika. Olette kai kuullut, Mackellar, että minulla on ollut toinenkin poika. Pelkään, ettei hän ollut niin kelpo poika kuin Henry; mutta Jumala paratkoon, herra Mackellar, hän on kuollut, ja hänen eläessään me kaikki hänestä ylpeilimme, ylpeilimme syystäkin. Joskaan hän joka suhteessa ei ollut mallikelpoinen, niin me, ehkä sentähden, kuitenkin pidimme hänestä sitä enemmän." Viime sanoja sanoessaan hän miettivästi tuijotti tuleen; sitten hän jälleen kääntyi puoleeni ja sanoi varsin vilkkaasti: "No niin, minua ilahuttaa, että te niin hyvin sovitte mr. Henryn kanssa. Hän on teille hyvä isäntä, saatte olla varma siitä." Samalla avasi hän kirjansa, mikä oli tavallisesti sen merkki, että keskustelu oli lopussa. Mutta hän varmaankin luki varsin vähän ja ymmärsi vieläkin vähemmän. Cullodenin tappotanner ja master olivat melkein hänen ainoita ajatuksiaan, kuten minun alkoi olla omituinen mustasukkaisuus kuollutta kohtaan mr. Henryn puolesta.

Kun en ole vielä kertonut rouvasta, voi lukija pitää tunnettani liioiteltuna, mutta saa itse päättää, kun kertomukseni on lopussa. Sitä ennen on minun kuitenkin kerrottava eräästä toisesta asiasta, joka minua lähemmin tutustutti olosuhteisiin. Ennenkuin olin ehtinyt olla puolta vuotta Durrisdeerissa, sattui, että John Paul sairastui ja joutui sänkyyn; minun vähäpätöisen arveluni mukaan oli juopottelu hänen kipunsa varsinaisena syynä, mutta häntä hoidettiin hyvin, ja hän käyttäytyikin kuin pyhimys, jota on kohdannut Jumalan lähettämä vitsaus. Pappikin, joka häntä kävi katsomassa, näytti lähtiessään varsin juhlalliselta. Sairauden kolmantena aamuna tuli mr. Henry luokseni ja näytti olevan kovin allapäin.

"Mackellar", sanoi hän, "minä pyydän teiltä pientä palvelusta. Me maksamme erästä avustusta, jonka John Paul tapaa viedä perille. Nyt, kun hän on kipeä, en tiedä, kenen muun puoleen kääntyisin kuin teidän. Asia on hyvin arkaluontoinen; itse minä en hyvällä syyllä voi lähteä rahoja viemään, Macconocchie'ta en uskalla lähettää, hän ei osaa pitää suutansa ja minä olen – minä – minä en halua, että vaimoni saa siitä mitään tietää." Puhuessaan punastui hän aina korvia myöten.

Totta puhuen täytyy minun tunnustaa, että kuullessani rahojen menevän Jessie Brownille, naikkoselle, jonka maine ei mielellään voinut huonontua, minä luulin mr. Henryn yrittävän salata omaa harha-askeltaan. Sitä voimakkaammin minuun vaikutti totuus, kun sen sain kuulla.

Jessie Brown asui eräässä ahtaassa solassa St. Brides'in syrjäisimmässä kolkassa. Siellä asui pahinta roskaväkeä, enimmäkseen salakuljettajia. Solan suulla istui mies, jolta oli pää halkaistu, ja kauempana oli kapakka, missä jotkut nuoret miehet lauloivat ja melusivat, vaikka oli vasta aamupäivä, kello ei yhdeksääkään. En todellakaan ole koko isossa Edinburghissa nähnyt pahempaa kulmaa, ja olin kääntänyt takaisin. Jessien asunto oli ympäristönsä kaltainen, eikä hän itse sen parempi. Hän ei suostunut antamaan minulle kuittia (jonka tuo järjestystä rakastava mr. Henry oli minun käskennyt ottaa), ennenkuin oli lähettänyt hakemaan juomatarpeita ja minä olin kilistänyt lasia hänen kanssaan. Ja kaiken aikaa hän pieksi kieltään aivan päättömästi ja kevytmielisesti; joskus hän teeskenteli olevansa hieno nainen, toisinaan lasketteli varsin sopimattomia sukkeluuksia, olipa vielä joskus niin likentelevä, että olin häpeästä haljeta. Rahoista hän puhui traagillisemmin.

"Ne ovat verirahoja!" sanoi hän; "minä otan ne vastaan petetyn verirahoina! Nähkääs, miten minut on alennettu. Voi, jos se sorja poika palajaisi, niin kyllä kaikki muuttuisi. Mutta hän on kuollut – makaa ylämaan kukkulain välissä – se sorja poika, se sorja poika!"

Hän kirkui sorjaa poikaansa, löi käsiänsä yhteen ja kohotti katseensa taivasta kohti – asento, jonka hän kaiketi oli oppinut joltakin kiertävältä teatterijoukolta; minusta näytti hänen surunsa suurimmalta osalta olevan teeskentelyä, ja hän palasi juttuunsa alinomaa vain sentähden, että hän enää voi kerskua ainoastaan häpeästään. En tahdo väittää, etten olisi ollenkaan häntä säälinyt, mutta sääliini sekaantui inhoa ja se katosi kokonaan, kun hänessä tapahtui viimeinen muodonvaihdos. Saatuaan kylliksi pauhata minulle ja vihdoinkin kirjoitettuaan kuitin hän sanoi: "Tuoss' on ja marssi matkaasi!" ja käski sopimattomasti manailleen minua viemään kuitin sille kavalalle konnalle, joka oli minut lähettänyt. Ensimmäisen kerran minä kuulin mr. Henryä niin nimitettävän; hänen äkkinäinen kiivautensa sitäpaitsi minua ällistyi niin, että puikin ulos huoneesta kiroustulvan alta kuin märkä koira. Mutta sillä minä en päässyt, sillä tuo räähkä avasi ikkunan, pisti päänsä pihalle ja jatkoi haukkumistaan, kunnes tulin ulos solasta; salakuljettajat tulivat kapakan ovelle ja lisäsivät osansa iloon hekin, olipa yksi heistä kyllin ystävällinen usuttaakseen kimppuuni pienen äkäisen koiran, joka puri minua nilkkaan. Tämä olisi saattanut olla vakavaa opetusta, jos minulla olisi ollut taipumuksia huonoon seuraan; ratsastin kotiin koipi kipeänä ja aika lailla kiukuissani.

Mr. Henry oli konttorissa. Hän oli kyllä puuhailevinaan, mutta minä näin hänen kärsimättömästi odottavan uutisia matkaltani.

"No?" kysyi hän kohta kun pääsin sisään, ja kun kerroin hänelle hiukan kokemiani, mainiten ettei Jessie näytä ansaitsevan eikä kaipaavankaan hyväntekeväisyyttä, niin hän sanoi: "Ei Jessie ole minun ystäviäni, mutta totta puhuen, Mackellar, minä en yleensä voi kehua ystävästä, ja tuolla naisella on tavallaan syytä olla epäkiitollinen. Minun ei tarvitse salata, minkä koko seutu tietää: eräs perheemme jäsenistä on kohdellut häntä niin ja näin."

Tällöin kuulin mr. Henryn ensimmäisen kerran viittaavankaan masteriin ja minä luulen, että hänen oli vaikea saada tätäkään vähää sanotuksi. Kohta sen jälkeen hän jatkoi: "Senvuoksi en halua siitä puhuttavan. Se olisi kiusallista vaimolleni – ja isälleni", lisäsi hän ja punastui taas.

"Mr. Henry", sanoin minä, "jos uskallan puhua teille vapaasti, niin neuvon teitä antamaan tuon naikkosen mennä menojaan. Mitä hyötyä siitä on, että hänelle rahoja lahjoitatte? Hän ei ole raitis eikä kunnollinen, ja mitä kiitollisuuteen tulee, niin voitte pikemmin lypsää maitoa kallion kyljestä; asia ei muutu, vaikka lopetatte hyväntekeväisyytenne – lähettinne sääret vain säilyvät."

Mr. Henry hymyili.

"Säärenne surettaa minua", sanoi hän sitten varsin vakavasti.

"Ja huomatkaa myöskin", jatkoin minä, "että minä annan teille tämän neuvon kypsän harkinnan jälkeen; alussa minäkin säälin häntä."

"Niin, näettekö!" sanoi mr. Henry; "ja ajatelkaa, että minä olen tuntenut hänet jo niinä aikoina, jolloin hän oli varsin kelpo tyttö. Lisäksi se, että vaikka puhun vähän perheestäni, ajattelen kuitenkin paljon sen mainetta."

Siihen hän katkaisi keskustelun, tuttavallisimman, mitä meillä oli ollut. Mutta samana iltapäivänä sain tietooni, että hänen isänsä oli täydellisesti selvillä asiasta, ja että mr. Henry siis salasi sitä vain vaimoltansa.

"Pelkäänpä että teillä on ollut epämieluisia tehtäviä tänään", sanoi parooni minulle, "ja kun se ei millään tavalla kuulu virkatehtäviinne, kiitän teitä siitä ja pyydän samalla pitämään mielessänne (jos mr. Henry on unohtanut siitä huomauttaa), että me haluamme miniäni pysyvän asiasta täysin tietämättömänä. Vainajaan viittaaminen on kaksin kerroin kiusallista, Mackellar."

Minussa kiehuu, ja olin vähältä sanoa paroonille suoraan, kuinka väärin hänen oli puhua noin, hänen, joka myötäänsä palautti vainajan muiston rouvan mieleen, ja miten paljon parempi olisi, jos hän sarkisi tuon väärän epäjumalankuvan. Nyt olin näet päässyt niin pitkälle, että selvästi huomasin millaiset herran ja rouvan välit olivat.

Kynäni on kyllin selvä kertomaan tasaista ja mutkatonta historiaa, mutta kuinka voisin luoda yhteiskuvan niistä äärettömän monista pikku-asioista, joista ei yksikään ole erikseen mainittavissa, kuinka tehdä tiliä silmäniskuista ja sanojen sisällöstä, sanojen, joilla itsessään ei ole suurta merkitystä? Minunhan olisi puolelle sivulle koottava noin kahdeksantoistakuukautisen yhteiselämän ydinsumma. Puhuakseni suuni puhtaaksi, oli syy yksinomaan rouvan. Hän piti suostumustaan naimisiin jonkinlaisena armonosoituksena ja katsoi olevansa marttyyri. Kaikkeen tähän parooni häntä tietäen tai tietämättään yllytti. Ansioksi itselleen hän luki myöskin uskollisuutensa vainajaa kohtaan, vaikka hienommin asiaa käsitellen saattaisi pikemmin sanoa sitä uskottomuudeksi elossa olevaa kohtaan. Tässäkin parooni oli hänen puolellaan. Hän kai tahtoi mielellään jutella häviöstään, mutta häpesi siitä pitää puhetta mr. Henryn läsnä ollessa. Se kumminkin on varmaa, että hän tässä kolmihenkisessä perheessä sai muodostetuksi oman ryhmänsä, ja että aviomies sai jäädä sen ulkopuolelle. Durrisdeerissa oli kyllä vanhastaan tapana, perheen ollessa yksin, että parooni päivällisen jälkeen joi viininsä takan ääressä ja että miss Alison samoin jäi, otti tuolinsa hänen luokseen ja piti juttua yllä. Sama tapa jatkui senkin jälkeen kun neiti oli mennyt naimisiin. Itsessään oli varsin hauskaa nähdä vanhan herran ja hänen miniänsä välillä vallitsevaa hellää suhdetta, mutta minä olin liiaksi mr. Henryn puolella tunteakseni muuta kuin vihaa sen vuoksi, että hänet suljettiin pois seurasta. Monen monta kertaa näin hänen nousevan pöydästä sen näköisenä, että saattoi arvata hänen suoraan päästä lähtevän vaimonsa ja paroonin luo. He puolestaan eivät koskaan hidastelleet lausua hänet tervetulleeksi, he kääntyivät hänen puoleensa hymyillen kuin lapselle, joka tahtoo olla mukana, ja liittivät hänet keskusteluun niin huonosti salatuin ponnistuksin, että hän pian palasi pöydän luo, missä minä istuin. Sieltä saatoimme me (niin iso on Durrisdeerin halli) kuulla ainoastaan äänien hyrinän tulisijan luota. Siinä hän istui ja piti heitä silmällä, minä hänen vierellensä, ja joskus, kun parooni murheellisesti pudisti päätänsä, tai pani kätensä rouvan pääläelle, tai kun he silmäilivät toisiaan kyynelsilmin, voimme me päättää keskustelun koskeneen vanhaa asiaa, ja kuolleen varjo lepäsi huoneen yllä.

Toisinaan minusta tuntuu, että mr. Henry teki hullusti ollessaan niin kärsivällinen, mutta on muistettava, että hänen avioliittonsa oli säälin hedelmä, ja että hän sellaisilla ehdoilla oli ottanut vaimonsa. Muistan hänen kerran kertoneen, että hän oli löytänyt miehen, joka osasi asettaa uuden ruudun värilliseen lasiin, seikka, joka tietysti oli yksinomaan hänen huolehdittavansa, koska hän johti kaikkia talon käytännöllisiä toimia. Mutta niille, jotka ihannoivat masteria, oli tuo väritön ruutu kuin pyhäinjäännös, joten rouva, heti kun kuuli asiasta, lennähti tulipunaiseksi kasvoiltaan.

"Antakaa olla!" huudahti hän.

"Paljonhan minä jo olen antanut olla", vastasi mr. Henry, katkerammin kuin milloinkaan ennen olin kuullut.

Silloin ryhtyi vanha parooni välittäjäksi, silitteli ja sovitteli tapansa mukaan, ja kun päivällinen oli syöty, oli kaikki näennäisesti unohdettu. Mutta ruuan jälkeen, kun parooni ja rouva vanhaan tapaan olivat asettuneet takan luo, näimme me miten rouva nojasi päätänsä hänen polveensa ja itki. Mr. Henry jutteli kanssani jostain talousasiasta – hän ei koskaan osannut puhua juuri muusta

kuin taloudesta, eikä hän ollut mikään huvittava seuramies; mutta tuona päivänä hän jutteli melkein herkeämättä ja vaikka hän kerta kerran perään vilkaisi takan luo ja korotti ja hiljensi ääntänsä, ei hän siltä puheessaan pysähtynyt. Mitään uutta ruutua ei asetettu, ja tätä minä luulen hänen pitäneen suurena tappiona. Jos hän ei ehkä ollutkaan kyllin ylpeä, niin oli hän varmaan kyllin hyvänluontoinen. Rouva osoitti hänelle alentuvaisuutta, joka olisi minun turhamaisuudelleni ollut syövyttävää myrkkyä, jos hän olisi ollut minun vaimoni; mutta hän otti sen vastaan suosiona. Rouva piti häntä kolmen askelen päässä, unohti hänet, muisti sitten ja puhutteli kuten lasta. Palvelukset hän otti kylmän ystävällisesti vastaan, nuhteli häntä, punaisena ja purren huultansa, aivan kuin häveten toisen vuoksi; huomaamattaan hän voi kommentaa miestänsä katseellaan, toisinaan taas pyytää häneltä mitä tavallisinta avuliaisuutta, aivan kuin jotain erinomaista suosionosoitusta. Ja kaikkeen tähän parooni vastasi mitä suurimmalla huomaavaisuudella; hän rakasti, kuten sanotaan, sitä maatakin, jota vaimonsa astui, ja rakkaus loisti hänen silmistään kirkkaana kuin lamppu. Kun miss Katarinan piti tulla maailmaan, ei hän tyytynyt pysymään poissa vuoteen luota. Siellä hän istui (kuten sain tietää) kalman kalpeana ja otsa hiessä. Nenäliinan hän oli kädessään rutistanut kokoon, niin ettei se ollut pyssynluotia suurempi. Hän ei voinut myöskään pitkään aikaan katsella miss Katarinaa, ja luulenpa ettei hän koskaan ollut oikein isä hänelle, josta syystä häntä kovasti moitittiinkin.

Sellainen oli asiain tila perheessä huhtikuun 7 päivän tienoilla 1749, jolloin sattui ensimmäinen siitä tapausten sarjasta, joka oli musertava monta sydäntä ja särkevä monta elämää.

Tuona päivänä minä istuin huoneessani vähää ennen illallisaikaa, kun John Paul kysymättä tempasi oven auki ja ilmoitti alhaalla olevan jonkun, joka halusi puhutella hovimestaria (arvonimeni hän lausui pilkallisesti).

Minä kysyin, millainen mies siellä oli ja mikä hänen nimensä; mutta silloin selvisi vain, miksi John oli niin kiukkuinen, sillä ilmeni, että vieras halusi sanoa nimensä vain minulle. Tämä loukkasi syvästi John Paulia, ovenvartijaa.

"Hyvä on", sanoin hymyillen, "saadaanpa nähdä mitä hän tahtoo."

Etehisessä seisoj pitkä, kovin huonoihin vaatteisiin puettu mies, yllään merimiestakki, aivan kuin olisi hän vast'ikään noussut maihin, kuten asia todella olikin. Lähellä häntä seisoj Macconocchie, joka pisti kielensä pihalle ja asetti kätensä leuan alle, kuten vähämielinen tekee oikein tuumiessaan. Vieras oli vetänyt viitan kasvoilleen ja näytti arkailevan. Niin pian kuin hän näki minun tulevan, astui hän nopeasti ja hymyillen minua kohti.

"Hyvä mies", sanoi hän, "pyydän tuhannesti anteeksi, että teitä häiritsen, mutta asiani ovat perin hullulla tolalla. Tuolla on eräs koipeliini, jonka minä kyllä tunnen, ja mikä pahempaa, luulen hänen puolestaan tuntevan minut. Koska te olette tämän talon väkeä ja teille on uskottu varsin vastuunalainen asema (sentähden minä uskalsinkin pyytää teitä tavata), niin varmaankin kuulutte kunniallisten puolueeseen?"

"Joka tapauksessa voitte olla varma", vastasin minä, "että kaikki, jotka siihen puolueeseen kuuluvat, ovat täydessä turvassa Durrisdeerissa."

"Sitähän minäkin, mies hyvä", sanoi hän. "Nähkääs, minut jätti juuri äsken tuonne rantaan eräs varsin kunniallinen mies, jonka nimeä en voi muistaa. Hän odottaa minua huomisaamuun asti, mikä seikka voi olla jossakin määrin vaarallinen hänelle, ja puhuakseni suoraan, mahdollisesti minullekin. Minä olen niin usein pelastanut henkeni, herra – minä olen unohtanut teidän suuresti kunnioitettavan nimenne – että tuntuisi ilkeältä nyt lopuksikin se menettää. Ja tuo koipeliini, jonka luulen tavanneeni Carlislen luona..."

"Macconocchie on kyllä luotettava huomiseen asti", vastasin minä.

"Se ilahduttaa minua suuresti", sanoi vieras. "Ei näet sovi kieltää, että minun nimelläni on huono kaiku täällä Skotlannissa. Sivistyneeltä mieheltä, kuten te, en tietysti tahdo mitään salata, ja teidän luvallanne kuiskaan sen hyvin hiljaa. Nimeni on Francis Burke – majuri Francis Burke – ja olen tullut tänne mitä suurimman vaaran alaisena tapaamaan herrasväkeänne – jos sallitte minun käyttää sellaista nimitystä; ulkoasustanne ja olemuksestanne päättäen ei olisi luullut teillä mitään



herrasväkeä olevankaan. Ja jos nyt olette hyvä ja teette minulle sen suuren palveluksen, että ilmoitatte heille tuloni, voitte samalla kertoa, että minulla on mukanaani kirjeitä, joitten lukeminen varmaan on heitä ilahduttava."

Majuri Francis Burke oli yksi niistä, jotka suuressa määrin olivat vahingoittaneet prinssin asiaa ja joita skotlantilaiset vihasivat kapinan kestäessä, ja minä johduin heti ajattelemaan kuinka Ballantraen master kaikkien ihmeeksi oli heidän puolueeseensa liittynyt. Samassa syntyi sielussani voimallinen aavistus siitä, mitä oli odotettavissa.

"Olkaa hyvä ja astukaa tänne", sanoin minä ja avasin erään huoneen oven, "minä ilmoitan paroonille."

"Toden totta, varsin ystävällistä teiltä, mr. mikä olikaan nimenne", sanoi majuri.

Hitain askelin minä kuljin halliin. Siellä he olivat kaikki – vanha parooni paikallaan, rouva ikkunan luona työssä, mr. Henry taas tapansa mukaan kävelemässä edestakaisin huoneen toisessa päässä. Keskellä hallia oli katettu illallispöytä. Minä ilmoitin heille lyhyesti saamani tiedon. Vanha parooni vaipui taaksepäin tuoliinsa. Rouva hypähti seisaalleen jääden siihen kuin kuvapatsas. Hänen ja hänen miehensä katseet kohtasivat toisensa läpi salin. Omituinen oli se silmäys, jonka he vaihtoivat, ja vähitellen katosi puna heidän kasvoiltaan. Sitten kääntyi mr. Henry puoleeni, ja sanomatta mitään teki hän sormellaan merkin. Se riitti; minä lähdin alas majuria hakemaan.

Kun tulimme ylös, olivat kaikki kolme melkein samoissa asennoissa; luulenpa, ettei yksikään ollut mitään puhunut.

"Parooni Durrisdeer, arvaan minä?" kysyi majuri kumartaen. Parooni nyökkäsi vastaukseksi. "Ja tämä herra", jatkoi majuri, "lienee Ballantraen master."

"Sitä nimeä en ole koskaan omistanut", sanoi mr. Henry, "minä olen Henry Durrie, palvelijanne."

Sitten kääntyi majuri rouvan puoleen ja kumarsi, hattu sydämellä, mitä imartelevimman näköisenä. "En voi erehtyä noin ihanavartaloisen naisen suhteen", sanoi hän. "Minä seison ihastuttavan miss Alisonin edessä, josta olen kuullut paljon puhuttavan?"

Taaskin vaihtoivat mies ja vaimo silmäyksiä.

"Minä olen mrs. Henry Durie", hän sanoi, "mutta ennen naimisiinmenoa oli nimeni Alison Graham."

Nyt ei parooni kestänyt kauempaa. "Minä olen vanha mies, majuri Burke", sanoi hän, "ja heikko mies. Teette hyvän työn, jos käytte rivakasti asiaan. Tuotteko minulle uutisia – " hän epäröi; sitten hän sai sanan sanotuksi aivan erilaisin sävyin – "pojaltani?"

"Hyvä herra parooni, minä olen teille avomielinen kuin sotamies", sanoi majuri. "Kyllä, minä tuon."

Parooni heilautti kättään, aivan kuin merkiksi, mutta mahdotonta oli arvata merkitsikö se, että majurin piti antaa hänelle rauhoittumisaikaa, vai oliko se kehoitus jatkamiseen. Vihdoin hän sai änkytetyksi: "Hyviäkö uutisia?"

"No parhaitapa tietenkin, mitä auringon alla sopii toivoa", huusi majuri. "Sillä minun hyvä veljeni ja ihailtu toverini on tällä hetkellä hienossa Pariisissa, ja jos oikein tunnen hänen tapojansa, asettaa hän parhaillaan tuolia päivällispöydän ääreen. – Jumal'avita, luulenpa rouvan voivan pahoin."

Rouva oli todella kalpea ja nojasi ikkunanpieleen. Mutta kun mr. Henry liikahti rientääkseen hänen luoksensa, suoristi hän väristen ruumiinsa. "Ei minua mikään vaivaa", mutisi hän kalpein huulin.

Mr. Henry pysähtyi ja viha vääristi hänen kasvojansa. Kohta hän kääntyi majurin puoleen. "Älkää hämmästykö sanojenne vaikutusta", sanoi hän. "Se on aivan luonnollista; me olemme kaikki kolme kasvaneet kuin sisarukset."

Rouva loi mieheensä katseen, jossa oli helpotusta, jopa kiitollisuuttakin. Luullakseni saivat nämä sanat ensinnä hänet leppeämmin katselemaan mr. Henryä.

"Teidän täytyy koettaa antaa minulle anteeksi, mr. Durie; minä olen irlantilainen villi ja pysyn sellaisena", sanoi majuri. "Ansaitsisin kyllä tulla ammutuksi, kun en osannut hienommin esittää asiaani rouvasihmiselle. Mutta tässä ovat masterin omat kirjeet kullekin perheen jäsenelle, ja jos minä oikein tunnen ystäväni nerokkaan mielen, niin luulen hänen kertovan historiansa sulavammin."

Samalla hän veti esiin kolme kirjettä, järjesti ne osoitteitten mukaan, ojensi ensimmäisen paroonille, joka innokkaasti sieppasi sen, ja meni mrs. Henryn luo toinen kädessään.

Mutta rouva ojensi torjuen kätensä. "Antakaa se miehelleni", sanoi hän tukahutetuin äänin.

Majuri oli nopsa ymmärrykseltään, mutta tässä hän hetkeksi hämmästyi. "Tietysti!" sanoi hän, "minä olen oikea pöhhö! Tietysti!" Mutta yhä hän seisoi kirje kädessään.

Vihdoin ojensi mr. Henry kätensä, eikä siinä enää auttanut muu kuin antaminen. Mr. Henry otti kirjeet (sekä rouvan että omansa) ja tuijotti koteloihin rypistetyin otsin, aivan kuin jotain miettien. Koko keskustelun aikana hän oli hämmästyttänyt minua mallikelpoisella käytöksellään, mutta nyt hän voitti itsensä.

"Salli minun tulla kanssasi huoneeseesi", sanoi hän vaimolleen. "Tämä on tullut liian äkkiarvaamatta, ja joka tapauksessa kai tahdot mieluummin lukea kirjeesi yksinäisyydessä."

Taasen katsoi rouva häntä samoin kummastelevin ilmein, mutta hän ei antanut ajattelu-aikaa, vaan meni suoraan rouvan luo.

"Se on parasta, usko pois", sanoi hän, "ja majuri Burke on kyllin huomaavainen ja älykäs antaa sen anteeksi." Samalla hän tarttui rouvaa käteen ja vei hänet salista.

Mrs. Henry ei tullut sinä iltana takaisin, ja kun mr. Henry (kuten paljon myöhemmin sain tietää) seuraavana aamuna meni häntä katsomaan, antoi hän kirjeen takaisin vieläkin avaamattomana.

"Koetahan nyt toki se lukea!" oli mr. Henry huudahtanut.

"Älä vaadi sitä minulta", oli rouva vastannut.

Näillä sanoillaan he mielestäni suureksi osaksi hävittivät sen hyvän vaikutuksen, jonka heidän edellinen esiintymisensä oli tehnyt. Mutta kirjettä ei luettu; se joutui minun käsiini ja minä poltin sen.

Päästäkseni oikein selville masterin seikkailuista Cullodenin tappelun jälkeen kirjoitin minä joku aika sitten majuri Burkelle, nykyiselle Pyhän Ludvigin ritarikunnan jäsenelle, pyytäen häneltä jonkinlaisia kirjallisia tiedonantoja, koska tuskin voin luottaa muistiini niin pitkän ajan kuluttua. Totta puhuen pani hänen vastauksensa minut pulaan; hän näet lähetti minulle koko elämäkertansa, joka ainoastaan muutamain paikoin koskettelee masteria, mutta joka on paljon laajempi kuin koko minun kertomukseni, eikä mielestäni ole läheskään aina mielenlennnykseksi tarkoitettu. Kirjeessään, joka on päivätty Ettenheimissa, hän pyytää minua käytettyäni mieleni mukaan hänen muistiinpanojaan, etsimään kustantajan niille kokonaisuudessaan. Näin ollen luulen parhaiten sopivan omiin tarkoituksiini ja täyttäväni hänen toiveitansa kun painatan muutamia osia lyhentämättöminä. Siten saa lukija perinpohjaisen ja toivottavasti hyvin luotettavan kertomuksen eräistä tärkeistä yksityisseikoista, ja jos joku kustantaja viehättyisi herra ritarin kertomatapaan, niin hän tietää, mistä pyytää lisää, sitä kun löytyy yllinkyllin. Liitän tähän ensimmäisen katkelman korvaamaan sitä, minkä ritari kertoi meille päivällisen jälkeen Durrisdeerin hallissa; mutta ajateltavissa on, ettei hän paroonille esittänyt karkeata todellisuutta, vaan suuresti somistellun toisinnon.

## KOLMAS LUKU

### Masterin vaellukset

#### (Ritari de Burken muistelmista.)

... Lienee melkein turhaa huomauttaa, että lähdin Ruthvenista paljon tyytyväisempänä kuin olin sinne tullut. Mutta miten olikaan, eksyinkö tieltä tuossa autiossa seudussa, vai toveriniko eksyivät minusta, joka tapauksessa huomasin olevani aivan yksin. Asema oli kovin epämiellyttävä; minä en ollenkaan tuntenut tuota kammottavaa maata enkä sen villiä kansaa, ja viimeisten tapausten vuoksi, prinssin luopuessa sodankäynnistä, olimme me irlantilaiset joutuneet pahempaan huutoon kuin koskaan ennen. Juuri hautoessani niitä vähäisiä pelastuksen toiveita, jotka minulla saattoi olla, näin minä kukkulalla toisen ratsumiehen, jota ensin luulin aaveeksi, sillä sotajoukossa oli yleiseen kerrottu hänen kaatuneen ensi rivissä Cullodenin luona. Se oli Ballantraen master, lordi Durrisdeerin poika, nuori aatelismies, harvinaisen urhea ja lahjakas, jonka luonto oli varustanut yhtä hyvin hovin saleja kuin taistelulentäjä kaunistamaan. Kohtauksemme oli meille molemmille sitäkin tervetulleempi, kun hän oli yksi niistä harvoista skotlantilaisista, jotka olivat esiintyneet huomaavaisesti meitä irlantilaisia kohtaan, ja koska hän nyt voi olla minulle suureksi avuksi auttamalla minua pakoon. Mutta erityisen ystävyysperustana oli seikka, joka romanttisuudessaan vetää vertoja jollekin Arthur-kuninkaasta kerrotulle tarinalle.

Se tapahtui pakomme toisena päivänä. Yön me olimme nukkuneet sateessa eräällä vuoren rinteellä. Samaa matkaa kanssamme kulki eräs Appinin mies, Alan Black Stewart (tai joku sentapainen [Eiköpä tämä liene Alan *Breck* Stewart, josta sittemmin kansan suussa tuli Appinin murhamies? Ritarimme on usein kovin huono muistamaan nimiä. Mackellarin muist.], minä tapasin hänet jälkeensä Ranskassa), joka katseli karsaasti toveriani. He vaihtoivat varsin epäkohteliaita lauseita ja Stewart vaati masteria astumaan alas ja ratkaisemaan asian.

"Ei, herra Stewart", vastasi master, "asian näin ollen minä mieluummin ratsastan kilpaa kanssanne", ja samassa hän kannusti hevostaan.

Stewart pyrki perässämme, lapsellisesti kyllä, yli peninkulman. Minä en voinut pidättää nauruani, kun vihdoinkin käännyin katsomaan ja näin hänen pysähtyneen jollekin mäelle kädet kupeissa, halkeamaisillaan hengästymisestä.

"Mutta sittenkään", täytyi minun sanoa toverilleni, "en tahtoisi koskaan sallia miehen laukata jäljessäni niin kunnianarvoisessa tarkoituksessa, saamatta toivettaan täytetyksi. Tuo oli hyvää pilaa, mutta haiskahtaa hiukan pelkuruudelta."

Hän rypisti otsaansa minulle. "Minulla on kyllä tekemistä", sanoi hän, "kun otan vaivoikseni vihatuimman miehen Skotlannissa; puhukoon se rohkeuteni puolesta."

"Minäpä voin, jumal'auta, näyttää teille yhden vielä vihatumman", sanoin minä. "Ja jollette seuraani hyväksy, niin 'ottakaa vaivoiksenne' joku muu."

"Majuri Burke", sanoi hän, "välttääkäämme kinaa. Siinä tarkoituksessa minä ilmoitan teille, että olen yhtä herkkätuntoinen kuin kuka muu tahansa."

"En minä enempää siedä kuin tekään", vastasin. "Sen sanon suoraan."

"Tällä tavalla", sanoi hän, "ei asia voi jatkua. Minä ehdotan, että paikalla teemme jommankumman: joko sieppaamme puukkomme ja päätämme asian tai teemme lujan liiton auttaa toisiamme kaikessa."

"Kuten veljekset?" virkoin minä.

"Niin tyhmästi en sanonut", vastasi hän. "Minulla itselläni on veli, enkä minä laske häntä minkään arvoiseksi. Mutta jos puskemme yhteen olkapäät tällä pakoretkellä, niin uskalletaan olla oma itsemme, kuin oltaisiin villejä, ja vannokaamme kumpainenkin, ettei vihastuta eikä hyljätä toisiamme. Minä olen sängen paha mies pohjaltani, ja minusta tuntuu väsyttävältä aina näyttää hyveikkäältä."

"Minä olen yhtä paha kuin tekin", vastasin minä.

"Ei Francis Burkessa mitään maitoparran vehkeitä ole. Mutta mitä tehdään? Tapellaanko vai ollaanko ystäviä?"

"Niin", vastasi hän, "mitä tuo olisi. Mutta mielestäni on parasta ratkaista se rahan heitolla."

Ehdotus oli liian ritarillinen ollakseen minua miellyttämättä, ja niin ihmeelliseltä kuin se voikin näyttää, kun on kysymys kahdesta jalosukuisesta herrasta, heitimme me puoli kruunua ilmaan (kuten pari entisajan ritaria), nähdäksemme pitikö meidän pistää toisemme kuoliaiksi vai tehdä särkymätön ystävyysliitto. Romantisempaa tapausta tuskin lieenee sattunut, ja tämä on yksi niistä muistiinpanojeni kohdista, jotka osoittavat että Homeroksen ja runoilijain kertomukset ovat tosia vielä meidän päivinämme – ainakin kun on puhe jaloista, hienoista miehistä. Päätökseksi tuli, että meidän oli tehtävä rauha, ja me löimme kättä sovinnon merkiksi. Nyt selitti toverini, mikä tarkoitus oli Stewartin jättämisellä, ja täytyy tunnustaa, että hänen poliittinen älynsä sai siitä kunniaa. Huhu Ballantraen kuolemasta oli hänelle suureksi avuksi, joten se, että Stewart oli hänet tuntenut, oli vaarallista. Sentähden oli hän sopivimmalla tavalla pitänyt huolta siitä, että Stewart oli asiasta hiiskumatta. "Alan Black, näes", sanoi hän, "on niin turhamainen, että jättää kertomatta sellaisen jutun itsestensä."

Iltapuolella tulimme sen lahdelman rannoille, joka oli matkamme määrä; alus oli sinne juuri ankkuroitunut. Se oli *Sainte-Marie-des-Anges* Havre de Grace'ista. Tilattuamme merkeillä veneen kysyi master tunsinko kapteenia. Kerroin, että hän oli maanmiehiäni, aivan virheetön kunnan mies, mutta jossain määrin pelokas.

"Sama se", sanoi hän. "Totuuden hän sittenkin saa tietää."

Totuutta tappelustako hän tarkoitti? kysyin minä. Sillä jos kapteeni saisi vähänkin vihiä sotajoukon hajaantumisesta, niin hän varmaankin heti nostaisi ankkurin.

"Entäs sitten!" hän vastasi, "eihän nyt kuitenkaan enää auta tapella."

"Hyvä mies", sanoin minä, "ei nyt ole puhe tappelemisesta. Mutta onhan meidän ajateltava ystäviämme. He tulevat aivan kintereillämme; prinssi itse on ehkä mukana, ja jos laiva on lähtenyt, voi suuri joukko kallisarvoisia henkiä joutua vaaraan."

"On kapteenilla ja miehistölläkin henki, jos *siitä* puhutaan", sanoi Ballantrae.

Se oli pelkkää viisastelua, selitin minä, enkä halunnut kapteenille mitään sanottavan. Niinpä sain Ballantraelta sen viisaan vastauksen, jonka vuoksi olen koko keskustelun sellaisenaan kertonut (ja samalla siksi, että minua on moitittu tästä *Sainte-Marie-des-Anges'in* jutusta).

"Muista sopimustamme, Frank", sanoi hän. "Minulla ei ole valtaa vastustella, jos sinä pidät suusi kiinni, mihin sinua kehoitankin, mutta saman sopimuksen mukaan et sinä voi moittia, vaikka minä puhun suuni puhtaaksi."

En voinut olla tälle nauramatta, vaikka vieläkin varoitin häntä seurauksista.

"Minun puolestani saa seurata tuhannen pirua", sanoi tuo häikäilemätön heittiö. "Minulla on tapana aina tehdä se, mikä minua miellyttää."

Kuten tiedetään, kävi ennustukseni toteen. Kohta kun kapteeni oli kuullut asian oikean laidan, hän nosti ankkurin ja suuntasi merelle; ennen auringon nousua olimme jo Great Minchissä.

Laiva oli vanha, ja laivuri, joskin mitä rehellisin (ja lisäksi irlantilainen), kovin kelvoton. Tuuli puhalsi puuskittain ja meri kävi ankarasti. Koko pitkänä päivänä ei meillä juuri ollut ruokahalua. Menimme aikaisin ja jokseenkin alakuloisina levolle. Yön aikaan kääntyi tuuli (aivan kuin meille opetuksiksi) koilliseen ja muuttui rajumyrskyksi. Meidät herätti myrskyn kamala mylvinä ja merimiesten juoksu kannella. Luulin varmasti viime hetkemme tulleen ja pelkoni nousi yli rajain, kun Ballantrae vielä pilkkaili rukouksiani. Sellaisena hetkenä esiintyy mies, jolla on jonkinlaista uskontoa,

oikeassa valossaan, ja meille selviää (mitä meille jo pieninä ollessamme opetettiin), kuinka vähän sopii luottaa maallisiin ystäviin; olisin arvoton tunnustamaan uskontoani, poika, jos jättäisin tämän erityisesti huomauttamatta. Kolme päivää me makasimme pimeässä kajuutassa, yksi ainoa korppu nakerreltavanamme. Neljäntenä myrsky vaimeni, mutta laiva oli menettänyt mastonsa ja mainingit heittelivät sitä ankarasti. Kapteeni ei aavistanutkaan, minne olimme ajautuneet; hän oli aivan kelvoton ammattiinsa, osasi vain ylistää pyhää neitsyttä, mikä kyllä itsessään on erinomainen asia, mutta tuskin riittää laivan ohjaamiseen. Ainoa toivomme oli, että jokin muu alus ottaisi meidät. Jos se sattuisi olemaan englantilainen, ei onni olisi erittäin suopea minulle ja masterille.

Viidennen ja kuudennen päivän me ajelehdimme avuttomina. Seitsemäntenä saimme hiukan purjeita asetetuksi, mutta laiva oli täysissä tamineissaankin huono purjehtija, niin että emme juuri voineet muuta kuin purjehtia peräntakaista. Koko ajan me olimme ajautuneet lounaiseen päin ja myrskyn kestäessä kaiketi hyvääkin vauhtia. Yhdeksäs aamu oli kylmä ja pimeä; meri aaltoili ankarasti ja kaikki merkit ennustivat pahaa säätä. Kovin iloisina me sen vuoksi näimme taivaanrannalla pienen aluksen, joka suuntasi suoraan *Sainte-Marie'ta* kohti. Mutta ilomme ei kestänyt kauan, sillä kohta kun se oli luonamme ja sai venheen vesille, hyppäsi sieltä esiin useita kammottavan näköisiä miehiä. Ne lauloivat ja melusivat meihin päin soutaessaan, ja hyökkäsivät kannelle paljastetut väkipuukot kourissaan ja kovasti kiroillen. Heidän johtajansa oli inhottava kummitus, kasvut mustatut ja leukaparta palmikolla. Hän oli kuuluisa merirosvo, nimeltä Teach. Hän polki jalkaansa, ja mylvi hurjasti, että hänen nimensä oli Saatana ja laivaa kutsuttiin Helvetiksi.

Hän käyttäytyi kuin lapsi, joka kiduttaa eläimiä tai kuten puolihullu ihminen. Minua hän kovasti pelotti. Kuiskasin Ballantraelle rientäväni tarjoutumaan merirosvolaivan palvelukseen, ja toivoin vain hartaasti, että miehiä tarvittaisiin; hän hyväksyi tuumani nyökäyttämällä päätänsä.

"Jumal'avita", sanoin minä kapteeni Teachille, "jos te olette Saatana, niin tässä on perkele palvelukseenne."

Tällaisesta puheesta hän piti, ja (päästäkseni nopeasti näiden kamalain asiain ohi) Ballantrae, minä ja kaksi muuta otettiin rekryteiksi, kun taas laivuri ja jäljelläolevat heitettiin mereen tavalla, jota sanotaan lankkua pitkin laputtamiseksi. Näin ensi kerran, miten siinä menetellään, ja tulin katsellessani aivan kipeäksi. Kapteeni Teach tai joku hänen väestään (olin liiaksi suunniltani mitään tarkemmin älytäkseni) huomauttivat pahaaennustavasti jotain minun kalpeasta kuonostani. Minulla oli kylliksi voimia hiukan hypähdellä ja karjua muutama siivoton sana, mikä minut sillä kerralla pelasti; mutta sääreni vapisivat kuin rääsyt, kun minun piti astua ruuheen noiden konnien kera. Heidän synnyttämänsä kauhu ja hirveitten aaltojen pelko sai minut sellaiseen jähmetystilaan, että vain vaivoin pidin irlantilaiskieltäni käynnissä ja sain pari sukkeluutta suustani, kun meidät kiskaistiin kannelle. Jumalan johduksesta oli merirosvolaivassa viulu; siihen minä kävin käsiksi ja onnistuinkin aika hyvin soittajana. "Vinkuvaksi Villeksi" he minut ristivät, ja minä välitin vähän moisesta arvonimestä niin kauan kuin nahkani oli ehjä.

Minun on mahdoton kertoa millainen helveti tuo alus oli; sanon vain, että sitä johti mielipuoli ja että sitä olisi voinut sanoa uivaksi hullujenhuoneeksi. Miehistö joi, mylvi, hoilasi, riiteli ja hyppi; ei milloinkaan ollut hetkeä, jona kaikki olisivat olleet selvällä päällä, ja oli päiviä, jolloin äkkinäinen tuulen puuska olisi voinut painaa meidät meren pohjaan tai joku sotalaiva yllättää meidät, ilman että voimme tehdä vähintäkään vastarintaa. Pari kertaa näimme purjelaivan, ja jos olimme riittävän selviä, niin hyökkäsimme, Herra armahtakoon, sen kimppuun, mutta jos olimme liian juopuneita, pääsi se livahtamaan tiehensä, ja minä kiitin sisimmässä sydämessäni kaikkia pyhimyksiä. Teach hallitsi – jos muuten voi puhua hallitsemisesta siellä, missä ei ole minkäänlaista järjestystä – synnyttämänsä pelon avulla, ja minä huomasin, että hän oli kovin itserakas asemansa vuoksi. Minä olen tuntenut Ranskan päärejä – vieläpä ylämaan päällikköjäkin – , joiden itsetyytyväisyys ei ollut niin päivänselvästi näkyvissä, seikka, joka asettaa kunniaa ja kunnianosoituksia tavoittelevan työn omituiseen valoon. Yleensä ymmärtää sitä paremmin, mitä kauemmin elää, Aristoteleen ja muiden filosofien viisautta, ja miten innokkaasti minä lienenkin koko elämäni ajan luvallisin keinoin pyrkinyt eteenpäin, voin siitä

huolimatta nyt, kilvoitukseni päättyessä, laskea käden sydämelle ja väittää, ettei mitään – eikä edes henkeään – kannata voittaa tai puolustaa, jos arvokkuutemme siitä vähimmässäkään määrässä kärsii.

Kului pitkä aika, ennenkuin sain puhutella Ballantraeta kahdenkesken, mutta vihdoin eräänä yönä me ryöhimme kokkapuulle, toisten riemuitessa mukavammin, ja valitimme hätäämme toisillemme.

"Meitä ei voi pelastaa muu kuin pyhimykset", sanoin minä.

"Minulla taas on aivan toisenlainen käsitys", vastasi Ballantrae, "minä aion vapautua. Teach on mitä kurjin raukka; meillä ei ole mitään hyötyä hänen johdostaan ja voimme milloin hyvänsä joutua vangeiksi. Sitäpaitsi", hän lisäsi, "ei minulla ole minkäänlaista halua olla merirottana ilmaiseksi, eikä liioin kiikkua mastossa, jos vain voin sen välttää." Sitten hän kertoi minulle suunnitelmastaan, johon sisältyi aluksen aseman parantaminen kurinpidon kautta. Siten olisimme ensinnäkin paremmassa turvassa ja voisimme toivoa pikemmin pääsevämme vapaiksi, kun saalista olisi saatu kylliksi ja joukko hajaantuisi.

Minä tunnustin hänelle rehellisesti, että hermoni olivat tässä kamalassa seurapiirissä niin rasittuneet, että tuskin voin luvata hänelle mitään apua.

"Minua ei erittäin helposti peloteta", sanoi hän, "eikä nutistetakaan."

Muutamia päiviä myöhemmin tapahtui jotain, mikä oli vähiltä saattaa meidät hirteen ja luo erittäin kummallisen kuvan oloistamme ja esiintymisestämme. Olimme kaikki hyvästi päässämme, ja kun eräs hullujenhuoneen jäsenistä keksi purjelaivan, käski Teach lähteä sitä ajamaan, ollenkaan varustautumatta. Aloimme ottaa esiin aseitamme ja laskea leikkiä odottavista kauhuista. Huomasin Ballantraen seisovan keulapuolella ja tirkistävän käden alitse; itse seurasin uskollisesti alkamaani politiikkaa, ottaen innokkaasti osaa ryövärien hommiin ja kestiten heitä irlantilaisilla sukkeluuksillani.

"Lippu ylös", huusi Teach. "Näyttäkää niille 'Jolly Roger'."

Tämä oli juoppohullun kerskailua aseman ollessa sellainen, mutta minä en katsonut olevani pätevä väittämään vastaan, ja nostin sen vuoksi omin käsin mustan lipun.

Ballantrae astuu heti luo hymyilevin kasvoin. "Teitä ehkä huvittaa kuulla, te juopotte koirat", sanoo! hän, "että te ajatte takaa sotalaivaa."

Teach mylvi hänen valehtelevan, mutta juoksi samassa rintavarustukselle, kaikki muut jäljessä. En ole koskaan nähnyt niin monen juopuneen yht'äkkiä selviävän. Risteilijä oli kääntynyt, kun me röyhkeästi nostimme lipun; nyt se lähti purjehtimaan uutta suuntaa. Tuuli puhalsi sen lippuun, niin että voi sen selvästi nähdä, ja meidän vielä katsellessamme ilmaantui savupilvi, sitten pamahti, ja kuula putosi veteen vähän matkaa meistä. Jotkut juoksivat nuoriin ja saivat uskomattoman nopeasti *Saaran* käännetyksi. Eräs heistä juoksi kumoon kannella seisovan avoimen rommitynnörin, joka yht'äkkiä vierähti mereen. Minä puolestani riensin tempaamaan alas "Jolly Rogerin", heitin sen mereen ja tunsin halua hypätä jälkeen; niin onnettomaksi tunsin itseni tuona vaaran hetkenä. Kapteeni itse kävi kalpeaksi kuin kuolema ja hävisi hyttiinsä. Vain pari kertaa hän tuli sinä iltapuolena kannelle, tuijotti kauan risteilijää, joka näkyi taivaanrannalla ja meni jälleen sanaa sanomatta alas kajuuttaansa. Hän jätti meidät kerrassaan pulaan, ja ellei meillä olisi ollut eräs varsin taitava purjehtija laivallamme ja tuuli koko päivää pysynyt laimeana, olisimme varmasti joutuneet raakapuun nokkaan kiikkumaan.

Luultavasti Teach tunsu itsensä nöyryytyksi ja pelkäsi arvonsa laivalla kärsivän, mutta se tapa, jolla hän koetti voittaa häviön takaisin, oli kovin kuvaava. Varhain seuraavana aamuna me saatoimme huomata hänen polttavan rikkiä kajuutassaan ja huutavan: "helvetti! helvetti!", jonka merkityksen miehistö hyvin tiesi ja oli sen johdosta kovin peloissaan. Heti sen jälkeen hän tuli kannelle, aivan naurettavan hassun näköisenä; naama mustana, tukka kähäränä ja vyö täynnä pistooleja; hän pureksi lasinpalasia, niin että veri virtasi pitkin leukaa ja heilutti tikaria. En tiedä oliko hän oppinut nämä temput alkuasukkailta Amerikassa, mistä hän oli kotoisin, mutta hänen tapansa oli sellainen aina, kun hän valmistautui konnantyöhön. Ensiksi joutui hänen tielleen se, joka oli rommin mereen vierittänyt edellisenä päivänä; hän sai tikarin sydämeensä. Teach kiljui ja nimitti häntä kirotuksi kapinoitsijaksi,

sitten hän tanssi ruumiin ympärillä, kirosi, raivosi ja kirkui, että uskaltakaapa vain käydä päin. Se oli mitä kehnointa näyttelemistä ja lisäksi vaarallista, sillä tuo kerskuri nähtävästi koetti kiihoittaa itseään uuteen murhaan.

Yht'äkkiä astui esiin Ballantrae. "Lopeta tuo kujeilusi", sanoi hän. "Luuletko sinä meitä irvistyksillä peloittavasi? Me emme sinua paljon nähneet eilen, kun sinua olisi tarvittu, ja hyvin me selvisimme ilmankin sinua, tiedä se." Miesten kesken syntyi hälinää ja mutinaa, varmaankin yhtä paljon ilon kuin pelon synnyttämää. Teach kiljahti hurjasti ja heilutti tikariaan, taito, johon hän, kuten monet merimiehet, oli hyvin harjaantunut.

"Lyö tikari hänen kädestään!" sanoi Ballantrae niin äkkiä ja terävästi, että käsivarteni totteli häntä, ennenkuin ajatukseni oli asiaa ymmärtänyt.

Teach oli aivan kuin halvattu, eikä tullut ajatelleeksi pistoolejaan.

"Mene alas kajuuttaasi", huusi Ballantrae, "ja tule takaisin, kun olet selvällä päällä. Luuletko meidän aikovan antaa hirttää itsemme sinun tähtesi, sinä nokinen, puolihullu, juoppo, eläimellinen teurastaja! Alas!" Hän polki niin käskevästi ja äkkiä jalkaa Teachille, että tämä koreasti kääntyi hyttiinsä.

"Ja nyt, toverit", sanoi Ballantrae, "joku sana teille. En tiedä harjoitatteko tätä jaloa ammattia huvin vuoksi, mutta minä en sitä tee. Minä tahdon ansaita rahoja ja mennä sitten maihin niitä käyttämään. Ja yhden asian minä olen päättänyt: minä en aio antaa hirttää itseäni, jos voin sen välttää. Nyt te saatte auttaa minua, minä olen vain aloittelija! Eikö ole mitään keinoa saada asioihin jotain järjestystä ja järkeä?"

Joku miehistä alkoi puhua. Hän sanoi, että heillä sääntöjen mukaan piti olla majoitusmestari. Tuskin oli sana sanottu, ennenkuin kaikki olivat samaa mieltä. Asia hyväksyttiin ilman äänestystä. Ballantraesta tuli majoitusmestari; rommi annettiin hänen haltuunsa; laadittiin lakeja niitten malliin, joita eräs Roberts-niminen merirosvo oli seurannut, ja lopuksi ehdotettiin, että tehtäisiin selvä Teachista. Mutta Ballantrae pelkäsi toimeliaampaa kapteenia, josta voisi koitua hänen vastustajansa, ja hän sen vuoksi innokkaasti kehoitti tuumasta luopumaan. Teach, sanoi hän, oli kyllä hyvä hyökkäämään laivoihin ja pelottamaan tyhmyreitä mustalla naamallaan ja sadatuksillaan; siihen kai ei voitu saada parempaa miestä. Sitäpaitsi, kun hän nyt oli melkeinpä viralta pantu ja arvonsa menettänyt, niin voimme vähentää hänen saalisosaansa. Tämä ratkaisi asian; Teachin osa määrättiin naurettavan vähäiseksi, niin että se oli minun osuuttani pienempi, ja jäljellä oli nyt vain kaksi kysymystä: halusiko hän suostua uuteen järjestykseen, ja kuka menisi siitä hänelle ilmoittamaan.

"Siitä teidän ei tarvitse huolehtia", sanoi Ballantrae. "Sen minä kyllä otan tehtäväkseni." Samassa meni hän käytävään ja astui yksinään alas pedon hyttiin.

"Siinä on meillä oikea mies", huusi joku joukosta. "Eläköön uusi majoitusmestariimme!" Huudettiin kolmasti, niin että kaikui, ja minä en ainakaan säästänyt kurkkuaani. Olen varma siitä, että riemu vaikutti kapteeni Teachiin alhaalla hytissä; olemmehan äskettäin nähneet, miten kadulla huutaminen voi saada lainlaatijainkin mielet pois tasapainosta.

Mitä alhaalla tapahtui, emme koskaan saaneet tarkemmin tietää, vaikka tärkeimpiä seikkoja myöhemmin tuli ilmi, mutta ihmeisiimme ja iloisiksi me tulimme kaikki, kun Ballantrae tuli kannelle Teach vierellään ja ilmoitti tämän täydellisesti suostuvani asiaan.

Seuraavat kaksi-viisitoista kuukautta sivuutan nopeasti; me ristelimme edelleen pohjoisella Atlantilla, otimme ruuan ja juoman ryöstämistämme laivoista, ja saimme asiat yleensä luistamaan hyvin. Minä voin olla varma siitä, ettei kellään ole halua lukea merirosvon muistelmia, olkoonpa, että on rosvona niinkin vastenmielisesti kuin minä. Asiat menivät nyt aivan toisin, kuten olimme toivoneetkin, ja Ballantrae jäi minun suureksi ihmeekseni johtoon siitä päivästä ruveten, jolloin hän siihen oli ryhtynyt. Voisi olla houkuttelevaa otaksua, että jalosukuinen mies aina on etusijalla, ryövärienkin seassa; mutta minun sukuni on joka puolelta yhtä hyvä kuin jonkun skotlantilaisen paroonin, enkä minä kumminkaan häpee myöntää, että minä pysyin "Vinkuvana Villenä", enkä ollut juuri miehistön hovinarria korkeammassa asemassa. Totta puhuen eivät olosuhteet olleet omiansa

minun kykyjeni ilmi pääsemiselle. Terveytieni kärsi monesta syystä; minä en koskaan koteutunut laivan kannelle yhtä hyvin kuin ratsun selkään, ja minun täytyy totta puhuen tunnustaa, että alinomaa pelkäsin merta, johon pelkoon sekaantui vielä kumppanieni synnyttämä kauhu. Minun ei tarvitse kertoa rohkeudestani; olen kunnostautunut useilla tappelutanterilla kuuluisien päällikköjen johdossa ja viimeisen kunnianosoitukseni minä voitin loistavan urhoollisella teolla, jonka moni silminnäkijä voi todistaa. Mutta kun piti ryhtyä jonkin laivan valtaamiseen, silloin oli majuri Francis Burken sydän kurkussa; tuo pieni pähkinänkuori, jossa me hyökkäsimme, kammottava merenkäynti, korkeat laivankyljet, joita pitkin oli nouseminen, ajatus siitä, kuinka monta vihamiestä voi olla piilossa varuksiansa takana, pilvinen taivas, joka (näillä tienoin) useinkin synkeänä ja uhaten seurasi yritystämme, ja tuulen vinkuna korvissani – kaikki tämä oli urhoollisuudelleni mahdotonta sulattaa. Lisäksi tuli, että ne näyt, jotka voittoa seurasivat, eivät olleet minulle mieluisimmat kuin tappion toiveet, sillä minä olen aina ollut erittäin herkkätunteinen. Pari kertaa tapasimme laivoista naisia, ja vaikka olen ollut mukana kaupunkia ryöstettäissä ja hiljattain Ranskassa hirveissä katumellakoissa, teki kuitenkin tuo surullinen ja vaarallinen taistelupaikka merellä ja taistelevien vähäinen lukumäärä nämä merirosvonäytelmät paljoka kamalammiksi. Tunnustan rehellisesti, etten koskaan voinut ryhtyä asiaan olematta kolmen neljänneksen humalassa. Toisten laita oli samoin; itse Teachkin epäröi mitään aloittaa, ellei hän ollut täyttänyt itseään rommilla, ja Ballantraen tehtävän suurimpia vaikeuksia oli jakaa meille paljon väkijuomia juuri niin kuin tarvittiin. Senkin hän suoritti ihailtavalla tavalla ja oli yleensä kunnollisin mies mitä olen nähnyt ja yksi niitä, joita luonto on suosinut erityisillä lahjoilla. Hän ei koettanut hankkia suosiota kuten minä alituisen kujeilemalla pelko sydämessä, vaan oli useimmissa tapauksissa jollakin tavoin arvokas ja luoksepääsemätön, niin että hän näytti isältä lapsilaumassa tai koulumestarilta oppilaineen. Hänen tehtävänsä vaikeutti se, että miehistöön oli juurtunut mellakoimisen halu; Ballantraen kurinpito, niin höllä kuin se olikin, rajoitti kumminkin heidän yltiöpäisyyttään, ja mikä pahinta: kun he nyt pysyivät selvinä, oli heillä aikaa ajatella. Sentähden oli muutamia, jotka joutuivat katumaan kammottavia rikoksiaan, erittäinkin yksi, eräs hyvä katolilainen, jonka kanssa me toisinaan pujahdimme salaa rukoilemaan, varsinkin pahalla säällä, sumussa, sateessa ja sen sellaisessa, kun meitä ei niin hyvin pidetty silmällä, ja minä olen varma, ettei pari rikollista matkalla mestauspaikalle ole tehnyt sen tuskaisempaa ja vilpittömämpää katumusta. Sitävastoin toiset, joilla ei ollut samaa toivomisen syytä kuin meillä, antautuivat muunlaiseen ajanviettoon, nimittäin laskemaan saalistaan. Päivät pitkät he siten saattoivat istua laskemassa osuuksiaan ja hautomassa uusia voiton toiveita. Kuten sanottu, me olimme onnistuneet varsin hyvin, mutta se huomautus minun on tähän lisättävä, ettei missään yrityksessä (päättäen niistä, joissa minä olen ollut osakkaana) voitto koskaan vastaa ihmisten alkuperäisiä toiveita. Monta laivaa me kohtasimme ja monta valtasimmekin, mutta vain harvoissa oli sanottavasti rahoja; niiden lasti oli enimmäkseen käyttöön keltotonta – mitäpä me teimme muutamalla auralla tai jollakin tupakkamäärällä? – ja on kovin tuskallista ajatella, kuinka monen laivamiehistön olemme antaneet laputtaa pitkin lankkua vain muutaman korpun tai parin viina-ankkurin vuoksi.

Laivamme oli kovin lahonnut, joten oli kiiruhdettava suojasatamaan, joka sijaitsi soiden ympäröimällä joen suulla. Yleensä ajateltiin sen jälkeen erota kukin hävittämään yksin osuuttansa, ja tämän vuoksi kaikki himoitsivat hiukan lisää, joten asian lopullinen ratkaisu siirtyi päivä päivältä. Lopullisen päätöksen sai aikaan vähäpätöinen tapaturma, sellainen, jota voisi luulla jokapäiväiseksi meidän asemassamme olevien henkilöiden kesken. Minun on kuitenkin liitettävä tähän selitys. Valtaamistamme laivoista olimme ainoastaan yhdessä – ensimmäisessä, missä oli naisia – kohdanneet todellista vastarintaa. Tässä tilaisuudessa tapettiin miehistämme kaksi ja useita haavoittui, joten me varmasti olisimme joutuneet tappiolle ilman urhoollista Ballantraeta. Muuten oli puolustus kaikkialla (jos sellainen yleensä tuli kysymykseen) niin kehoa, että Euroopan vaivaisin sotajoukko olisi sille nauranut. Vaarallisinta oli kiivetä pitkin laivan sivuja, mutta saattoi tapahtua, että nuo merimiesraukat heittivät itse meille köyden, niin mielellään he antautuivat palvelukseemme tahtomatta laputtaa lankkua pitkin. Kun olimme aina päässeet niin helpolla, oli miehistömme



tullut kehnoksi tappelemaan, joten oli varsin ymmärrettävää, että Teach voi vaikuttaa sen mieliin; todellisuudessa olikin tuon mielipuolen läsnäolo meille todellinen vaara.

Onnettomuus, jota tarkoitan, tapahtui seuraavalla tavalla: Olimme eräänä päivänä huomanneet pienen täyspurjeisen aluksen aivan lähellämme oikealla puolella. Se purjehti melkein yhtä nopeasti kuin me – olen lähempänä totuutta jos sanon: yhtä huonosti – ja me panimme kuntoon keulakanuunat ampuaksemme siltä poikki pari raakapuuta. Meri kävi ankarasti; laiva keinui kovin, niin ettei ollut ihme, jos kanuunamme laukaistiin neljästi lähellekään osumatta. Mutta meidän huomaamattamme olivat takan ajetut ladanneet peräkanuunan, jota emme olleet voineet sumussa huomata. He tähtäsivät paremmin kuin me. Ensimmäinen laukaus sattui aluksemme keulaan ja iski kaksi kanuunamiestämme kuoliaiksi, niin että veri roiskui kasvoillemme ja me kaikki ryntäsimme kannelta alas makuusuojiimme. Ballantrae olisi jatkanut yritystä, eikä tuo vastoinikäyminen olisi voinutkaan vaikuttaa todelliseen sotamieheen; mutta hän älysi nopeasti miehistön mielenlaadun ja huomasi sen nyt saaneen kyllänsä koko käsityöstä. Yht'äkkiä he olivat yhtämieltä siitä, että takaa-ajo lopetettaisiin; siitä ei ollut mitään hyötyä; *Saara* oli niin laho, ettei se voinut purjehtia kilpaa pullonkaan kanssa; oli sulaa hulluutta risteillä sillä kauemmin, ja näistä syistä laivan kokka käännettiin ja suunnattiin jokea kohti. Oli ihmeellistä nähdä, miten iloisiksi miehet tulivat, kuinka he polkivat jalkaa nauraen ja leikkiä laskien, samalla kukin selvitellen, miten paljon osuus oli kasvanut kanuunamiesten kuoltua.

Yhdeksän päivää me purjehdimme jokea kohti – niin heikko oli tuuli – mutta ennen kymmenennen aamun koittoa, keveän sumun kadotessa, olimme perillä. Kun ilma hetkisen oli selkeä, ennenkuin sumu heti jälleen laskeutui, näimme erään risteilijän aivan lähellä. Se oli kova isku niin likellä piilopaikkaamme. Keskusteltiin innokkaasti, oliko se nähnyt meidät, ja jos oli, oliko se tuntenut *Saaran*. Olimme olleet hyvin varovaisia, hävittäneet valtaamiemme laivojen miehistöt, jottei kukaan voisi todistaa meitä vastaan, mutta itse *Saaran* ulkonäköä oli vaikeampi pitää salassa, erittäinkin viime aikoina, sen lahottua, kun olimme ahdistelleet useita aluksia saamatta niitä kiinni. Ei niin ollen ollut muuta kuin todennäköistä, että rosvolaivamme oli moneen kertaan julkisesti kuvailtu. Minä luulin tuon yllätyksen hajoittavan meidät heti. Mutta tässä Ballantraen ihmeen nerokas järki jälleen hämmästytti minua. Hän ja Teach, mikä oli kaikista hänen tempuistaan ihmeteltävin, olivat vetäneet innokkaasti yhtä köyttä aina siitä asti, kun Ballantraesta tuli majoitusmestari. Kysyin häneltä monasti, kuinka se saattoi käydä päinsä, mutta sain vain kerran vastauksen. Silloin hän sanoi Teachilla ja itsellään olevan sopimuksen, "joka kovasti hämmästyttäisi miehistöä, jos se sen saisi kuulla, ja joka hämmästyttäisi häntä itseäänkin jonkinverran siinä tapauksessa, ettei sitä rikottu."

Tässäkin tilaisuudessa hän ja Teach taas olivat yhtä mieltä, ja heidän yhteistoimintansa tuloksena oli, että heti ankkurin laskettua koko miehistö alkoi juoda sanoin selittämättömästi. Iltapäivällä oli laiva täynnä juopuneita miehiä, jotka viskoivat mereen mitä käsiinsä saivat, mylvivät kilpaa mitä erilaisimpia lauluja, joutuivat riitaan ja käsikähmään ja jälleen sen unohdettuaan halailivat toisiaan. Ballantrae oli kieltänyt minua mitään juomasta, kehotti vain näyttämään humaltuneelta, niin totta kuin elämäni oli minulle rakas. En ole koskaan viettänyt niin murheellista päivää; makasin enimmän ajan tuijottaen yli soiden ja tiheikköjen, jotka silmäkannolta ympäröivät pikku lahdelmaamme. Hiukan ennen pimeän tuloa horjui Ballantrae luokseni, oli kompastuvinaan ja kuiskasi ennenkuin nousi, että minun piti kömpiä alas kajuuttaan ja olla nukkuvinani siellä arkun kannella, sillä minua tarvittaisiin pian. Minä tein niin, menin alas kajuuttaan ja heittäydyin ensimmäiselle tapaamalleni arkulle. Siinä makasi jo eräs toinen mies, mutta tavasta millä hän liikahteli ja sysäsi minut syrjään, minä päätin hänen olevan verrattain vähän päissään. Kun olin löytänyt toisen sijan, tuntui hän kuitenkin nukkuvan edelleen. Aavistin tulossa olevan jonkun julman teon, ja sydämeni jyski ankarasti. Heti jäljessäni tuli Ballantrae alas, sytytti lampun, katsahti ympärilleen ja nyökkäsi, ikäänkuin olisi havainnut kaiken olevan järjestyksessä. Sitten hän lähti sanaa sanomatta kannelle. Tirkistin varovasti ympärilleni ja näin että meitä oli makaamassa tai makaavinaan kolme: minä itse, Dutton ja Grady, molemmat rohkeita miehiä. Kannella olivat muut nyt niin hurjasti humaltuneet, että elämä meni kaiken ihmisyyden rajain ulkopuolelle; ei mikään kielen sana

voi kuvailla heidän aikaansaamaansa meteliä. Olen iässäni usein kuullut juopuneitten mellastelua, monasti *Saaran*kin kannella, mutta en koskaan mitään, mitä likimainkaan voisi verrata tähän. Siksipä pian juolahti mieleeni, että viinalle oli mahdettu tehdä temppuja. Kesti kauan, ennenkuin kaikki kiljunta ja ulvonta hukkui aivan kuin valittavaan ähkinään ja vihdoin kokonaan häipyi. Minusta tuntui vielä kestävän pitkän ajan, ennenkun Ballantrae palasi, tällä kertaa Teachin seurassa. Kapteeni kirosi nähdessään meidän kolmen makaavan arkuilla.

"Pyh", sanoi Ballantrae, "voisi laukaista pistoolin heidän korvansa juuressa, eivätkä he heräisi. Tiedäthän, mitä he ovat vetäneet nahkaansa."

Kajuutan lattiassa oli luukku, jonka alla arvokkain saalis oli piilossa, kunnes se jaettaisiin. Kansi oli suljettu renkaalla ja kolmella munalukolla. Avaimet olivat varmuuden vuoksi jaetut; yksi oli Teachilla, toinen Ballantraella ja kolmas Hammond-nimisellä miehelläämme. Mutta nyt minä hämmästykseni näin niitten kokoontuneen yhteen käteen, ja vielä enemmän minä ällistyin nähdessäni Ballantraen ja Teachin nostavan luukusta myttyjä, neljä kaikkiaan, sievästi käärittyjä, kantohihnoineen.

"Lähdetään", sanoi Teach.

"Odotahan vähäsen", sanoi Ballantrae. "Minä olen saanut tietooni, että on paitsi sinua eräs toinenkin, joka tuntee salapolun rämeiden läpi ja se on varmaan lyhempi kuin sinun."

Teach huusi, että siinä tapauksessa he olivat hukassa.

"En minä sitä sentään tiedä", sanoi Ballantrae. "On nimittäin erinäisiä muita seikkoja, joihin minun täytyy sinut tutustuttaa. Ensinnäkin ei pistooleissasi ole ollenkaan kuulia; muistathan, että minä ne latasin meitä molempia varten aamulla. Toiseksi: kun kerran löytyy muitakin, jotka tuntevat tien, niin ymmärtänet helposti, etten halua lähteä sellaisen mielipuolen mukana kuin sinä olet. Kolmanneksi: nämä herrat (heidän ei enää tarvitse olla nukkuvinaan) kuuluvat minun puolueeseen ja tulevat sitomaan sinut ja köyttämään mastoon. Kun sitten miehesi heräävät (jos he koskaan heräävät, nautittuaan minun heidän viinaansa sekoittamiani lääkkeitä), niin he varmaan ovat ystävällisiä ja irroittavat sinut, ja minä olen varma siitä, että sinun on helppo selittää tämä avain-juttu."

Teach ei sanonut sanaakaan, tuijotteli vain meihin kuin pelästynyt lapsi, kun sidoimme hänen käsiään ja jalkojaan.

"No, sinä tyhmeliini", kysyi Ballantrae, "ymmärrätkö nyt, miksi me teimme neljä myttyä? Tuli sinullekin aikasi jotakin oppia."

Ne olivat viimeiset sanat *Saaran* kannella. Me neljä liu'uimme hiljaa myttyinemme veneeseen ja sousimme pois laivalta, joka oli vaiti kuin hauta; muutama juopunut vain joskus huokasi. Sumua oli pari jalkaa veden pinnan yläpuolella; sen vuoksi täytyi Duttonin, joka tunsu tien, seisoa suorana määrätäkseen soudun suunnan. Se oli meidän pelastuksemme, sillä meidän täytyi soutaa vitkaan. Olimme päässeet vain vähään matkaan laivasta; ilma sakeni ja lintuja alkoi lentää pitkin vedenpintaa. Äkkiä painui Dutton kokoon ja kuiskasi, että olisimme hiljaa ja kuuntelisimme, jos henki oli meille kallis. Aivan oikein, me kuulimme hiljaista airon loisketta toiselta puolen ja taas kauempaa toiselta samanlaista. Oli selvää, että meidät eilen aamulla oli keksitty, ja että risteilijän veneet nyt olivat meitä kiertämässä, meidän ollessa turvattomina aivan heidän keskellään.

Ihmisparat eivät koskaan ole olleet suuremmassa vaarassa. Lepäyttäissämme airoja ja rukoillessamme jumalaa, että sumu säilyisi, pursui hikipisaroita otsalleni. Nyt kuulimme yhden venheistä liukuvan ohitsemme niin likeltä, että olisimme voineet heittää sinne korpun. "Hiljaa, pojat", kuulin minä upseerin kuiskaavan, ja ihmettelin, ettei hän kuullut sydämeni jyskettä.

"Ei välitetä polusta", sanoi Ballantrae; "meidän täytyy päästä piiloon keinolla millä hyvänsä; ohjataan suoraan lahden rantaan."

Teimme sen mitä varovimmin, soudimme niin äänettömästi kuin mahdollista ja ohjasimme umpimähkään sumussa, josta kuitenkin iloitsimme, se kun suojasi meitä. Mutta taivas johdatti meitä; me laskimme rantaan erääseen tiheikköön, ryövimme maihin aarteinemme ja lävistimme ruuhun upoksiin, kun emme sitä muuten saaneet piiloon, ja sumu jo alkoi hajaantua. Olimme

juuri päässeet suojaan, kun aurinko nousi, ja samalla kajahti lahdelta moniääninen merimieshuuto; *Saaraa* siis käytiin valtaamaan. Sain myöhemmin kuulla, että upseeri, joka sen valtasi, niitti teosta suurta kunniaa. Hän oli todellakin osoittanut suurta kykeneväisyyttä kiertäessään sen; mutta kun hän tuli kannelle, lieene hänen ollut verrattain helppo vangita sen miehistö. Olin vielä kiittämässä pyhimyksiä pelastuksestamme, kun huomasin, että olimme toisenlaisessa pulassa. Olimme tulleet maihin, miten oli parhaiten voitu, laajaan suoseutuun, ja tien etsinnässä oli paljon vaivaa, puuhaa ja vaaroja. Dutton puolestaan arveli, että meidän tuli odottaa, kunnes laiva oli lähtenyt, ja onkia ruuhi ylös; joskin viipyisimme, olisi se järkevämpää kuin syöksyä suin päin tuommoiseen rämeikköön. Siksi meni yksi meistä jälleen lahdelman rantaan, vakoili tiheikön lomitse, näki sumun hälvenneen ja Englannin lipun liehuvan *Saaralla*. Mitään purjeiden nostamispuuhiä sitävastoin ei näkynyt. Nyt oli asemamme sangen arveluttava. Rämeikössä viipyminen oli epäterveellistä; olimme niin kovin ajatelleet aarteitamme, ettemme olleet ottaneet paljoa ruokaa mukaan. Sitäpaitsi oli mitä tärkeintä, että pääsimme lähimmästä ympäristöstä naapuripaikkakuntiin, ennenkuin huhu rosvolaivan valtauksesta ehti levitä. Kaikkia näitä syitä vastassa oli vain läpikulun vaarallisuus. Ei siis ollut kumma, että päätimme lähteä matkaan.

Oli polttavan kuuma jo kun lähdimme liikkeelle päästäksemme rämeikön läpi, tai oikeammin etsiäksemme polkua kompassin avulla. Dutton otti kompassin ja yksi meistä kantoi hänen aarre-osuuttaan. Mutta tuiman tarkasti hän piti jälkijoukkoa silmällä; hänhän oli jättänyt sanalla sanoen sielunsa meidän haltuumme. Tiheikkö oli kuin aarniometsää; maaperä petollista, niin että usein vajosimme ja saimme tehdä kierroksia. Kuumuus kävi tukahuttavaksi, ilma oli raskasta kuin lyijy, ja hyönteisiä parveili sellaisin joukoin, että jokainen meistä kulki kuin pilven peitossa. On usein puhuttu siitä, kuinka paljon paremmin jalosukuiset miehet kestävät ponnistuksia kuin rahvas, että esim. jalkaväen upseerit, joiden täytyy saapastaa liassa sotamiestensä rinnalla, saattavat nämä häpeään kestävyydellensä. Tämän saattoi nyt hyvin huomata vertaamalla toisaalta Ballantraeta ja minua, kahta mitä jalosukuisinta herraa, ja toisaalta Gradya, tavallista matruusia, jolla oli melkein jättiläisvoimat. Duttonin esimerkki ei asiaa juuri selvitä; minun täytyy myöntää, että hän selviytyi melkein yhtä hyvin kuin me. [Eikö tässä ole koko selitys? Duttonilla oli, kuten upseereilla, jonkinlainen vastuunalaisuuden tunne, joka lujitti häntä. Mackellarin muist.] Mutta Grady alkoi ennen pitkää valittaa, jäi jälkeen, ei halunnut kantaa Duttonin myttyä, kun hänen vuoronsa tuli, tahtoi alinomaa rommia (jota meillä oli liiankin vähän), vieläpä vihdoinkin uhkasi meitä takaapäin ladatulla pistoolilla, ellemme me antaisi hänen levätä. Ballantrae luultavasti olisi suostunut tappelemaan, mutta minä sain hänen mielensä muuttumaan. Me siis pysähdyimme syömään. Se ei näyttänyt paljonkaan auttavan Gradya; hän oli heti jälleen jäljessä ja napisi ja murisi kovaa kohtaloaan. Loppu oli se, että hän varomattomuudesta, kun ei seurannut aivan kintereillämme, kompuroi rämeen pehmeämpiin paikkoihin, missä oli enimmäkseen vain vettä, päästi muutamia kammottavia huutoja ja hävisi syvyyteen saaliineen, ennenkun me ehdimme avuksi. Hänen loppunsa, mutta etenkin hänen huutonsa kauhistutti meitä kovin; mutta muuten se oli suuri onni ja pelastus meille; sillä Dutton nousi sen johdosta korkeaan puuhun, josta hän näki ja näytti minulle, joka kiipesin hänen jäljessään, korkean kohdan metsässä, erään polku-merkeistä. Se ehkä sai hänet käymään huolettomammin, sillä hetkisen perästä me näimme hänen vaipuvan vähäsen, nostavan jalkojaan ja jälleen tasaisesti vajoavan. Sitten hän käänsi meihin päin kasvonsa. Ne olivat aivan valkeat.

"Ojentakaa kätenne", sanoi hän. "Minä olen vajoamassa."

"Ei se ole minun asiani", sanoi Ballantrae liikahtamatta.

Dutton vannoi ja kirosi mitä ankarimmin ja vajosi samalla hiukan syvemmäksi, niin että muta ulottui melkein hänen vyötäisiinsä. Silloin tempasi hän pistoolin vyöstään ja huusi: "Auta, tai pääset helvettiin!"

"Ei", sanoi Ballantrae, "leikkiähän se oli minulta. Minä tulen." Hän laski myttynsä maahan, samoin Duttonin käärön, jota hän juuri oli kantanut. "Älä tule likelle, ennenkuin nähdään tarvitaanko sinua", sanoi hän minulle ja meni yksin paikalle, missä Dutton oli liejuun vajonneena. Tämä oli

nyt hiljaa, mutta piti yhä pistoolia kädessään, ja minua liikutti nähdessäni pelokkaan kauhun ilmeen hänen kasvoillansa.

"Jumalan tähden", sanoi hän, "ole varuillasi."

Ballantrae oli nyt tullut aivan lähelle häntä. "Älä liiku", sanoi hän.

Sitten hän näytti miettivän ja lisäsi: "Ojenna molemmat kätesi!"

Dutton laski pistoolin kädestään, ja maa oli niin pehmeätä, että se heti peittyi; kiroten kumartui hän siihen tarttuakseen, mutta samassa syöksi Ballantrae miekkansa hänen olkainsa väliin. Hänen kätensä nousivat ilmaan – kivunko vaikutuksesta, vai torjuakseen iskua, en tiedä. Seuraavassa silmänräpäyksessä hän käpertyi liejuun. Ballantrae oli jo vajonnut kehräsluuta myöten, mutta tempasi itsensä ylös ja tuli luokseni. Minä seisoin tutisevin säärin, ankaran mielenliikutuksen vallassa. "Piru sinut periköön Francis", sanoi hän. "Minä luulen sittenkin, ettei sinulla ole oikein luuta nokassa. Minä olen vain tehnyt merirosvolle niinkuin tehdä pitikin. Nyt me olemme täydellisesti vapaat *Saarasta*. Kuka voi nyt sanoa meillä olleen mitään luvattomia vehkeitä?"

Minä vakuutin hänen väärin minua arvostelewan; mutta inhimillinen tunne-elämäni oli edellä käyneitten kamalain tapausten tärisyttämä, niin että vastaus melkein takertui kurkkuuni.

"Kuulehan", sanoi hän, "sinä et saa olla niin epäröivä. Tuolla miehellä ei ollut enää mitään virkaa, kun hän oli näyttänyt tien suunnan, etkä sinä voi kieltää, että minä olisin ollut hullu, jos olisin sellaisen tilaisuuden päästänyt käsistäni."

Minä en voinut kieltää, että hän puhtaasti loogilliselta kannalta oli oikeassa; mutta en myöskään saattanut olla vuodattamatta kyyneleitä; seikka, jota ei yhdenkään urhean miehen olisi tarvinnut hävetä. Vasta kun olin saanut annoksen rommia, voin lähteä eteenpäin. Minä sanon vieläkin: minä en ollenkaan häpee hellempiä tunteitani; sääli on sotilaan kaunistus; mutta toisaalta en myöskään voi katsoa Ballantraen olleen kokonaan väärässä. Hänen menettelynsä oli meille todelliseksi onneksi, sillä nyt löysimme vaivatta polun, ja samana päivänä auringon laskiessa pääsimme pois rämeiköistä.

Olimme liian väsyneitä kulkeaksemme kauas, ja asetuimme jotenkin kuivalle hiekkamaalle, joka oli vielä lämmin, ja jonka yläpuolella oli honkametsää. Vaivuimme heti uneen.

Seuraavana aamuna heräsimme hyvin varhain; huonolla tuulella ollen aloitimme keskustelun, joka oli vähällä päättyä tappeluun. Olimme ajautuneet maihin eteläisissä maakunnissa, monta sataa peninkulmaa mistään ranskalaisesta uudistilasta; edessämme oli kamala matka lukemattomine vaivoineen; sentähden me nyt jos milloinkaan kaipasimme uskollista ystävää. Minä otaksuin Ballantraen kohteliaisuuden tajun kärsineen; se ei olisi ollutkaan kovin kummallista, kun olimme niin kauan seurustelleet vain merisusien kanssa. Minä puolestani suutuin siitä sopimattomasta puhetavasta, jota hän käytti ja jota kukaan jalosukuinen mies ei olisi sietänyt.

Sanoin hänelle, mikä mielipiteeni oli hänen käytöksestään, ja hän teki vihdoinkin kädellään merkin, että lopettaisin.

"Frank", sanoi hän, "sinä muistat mitä olemme vannoneet, eikä kumminkaan ole sellaista valaa, joka saisi minut sulattamaan moisia sanoja, ellen sinusta vilpittömästi pitäisi. Sitä sinun ei ollenkaan tarvitse epäillä; sen minä olen todistanut. Dutton oli minun pakko ottaa mukaan, koska hän tiesi polun, ja Grady, koska Dutton ei tahtonut lähteä ilman häntä; mutta mitä syytä minulla on hinata sinua muassani? Sinä saatat minut alituisen vaaraan kirotulla irlantilaiskielelläsi. Oikeastaan sinä nyt voisit maata raudoissa risteilijällä. Ja sinä kehtaat vielä ruveta riitelemään kanssani kuten lapset parista penningistä!"

Tämä on mielestäni sopimattominta puhetta, mitä koskaan on kuultu; niinpä en vielä tänä päivänäkään voi niihin yhdistää ajatusta jalosukuisesta miehestä, ystävästäni. Korvaukseksi minä muistutin hänelle hänen skotlantilaista korostustaan, joka hänessä ei ollut niin selvä kuin se saattaa olla, mutta kumminkin riittävän raaka ja epämiellyttävä. Sen minä sanoin hänelle suoraan, ja juttumme olisi kääntynyt pahalle tolalle, ellei samassa olisi tapahtunut jotain levottomuutta herättävää.

Olimme sanasotamme aikana kulkeneet hiukan etemmäksi pitkin hiekkakenttää. Paikka, missä me olimme maanneet, ja missä rahamytyt lepäsivät avattuina, oli nyt meidän ja hankametsän välillä, josta päin vieras mies lienee tullut. Siellä hän ainakin seiso, suuri kömpelö talonpoika, iso kirves olallaan, ja tuijotti suu auki milloin aarretta edessään, milloin meitä, jotka kinastelussamme olimme joutuneet niin pitkälle, että miekkamme olivat paljaat. Kohta kun olimme hänet huomanneet, hän alkoi laukata ja katosi hongikkoon.

Tuo ei ollut juuri omiaan meidän turvallisuuttamme lisäämään. Oli nähty kaksi merimiehen pukuun puettua aseellista miestä kiistelemässä aarteesta, vain muutaman peninkulman päässä paikasta, missä merirosvolaiva oli vallattu – se riitti varmaan saamaan koko seudun jaloilleen meitä etsimään. Riidan lopettamisesta ei tarvinnut puhuaakaan; se katosi kerrassaan meidän ajatuksistamme; silmänräpäyksessä saimme aarteemme kasaan ja lähdimme täyttä karkua matkaan. Onnettomuudeksi emme tienneet suuntaa, joten meidän oli pakko alituisen kääntyä takaisin. Ballantrae oli tosin saanut Duttonilta tietää mahdollisimman paljon; mutta suusanaisen opastuksen mukaan on vaikea matkustaa. Niinpä me alinomaa tulimme uudelleen rantaan, meri kun täällä muodosti laajan, säännöttömän lahdelman.

Olimme melkein suunniltamme ja jo sangen väsyneitä juoksemaan, kun saavuimme erään harjun laelle ja näimme, että uusi poukama oli edessämme. Mutta tämä lahdelma oli aivan erilainen kuin muut, se oli kallioitten ympäröimä ja niin syvä, että siinä oli tilaa pienelle alukselle, joka oli aivan rannassa köydellä kiinnitettynä. Miehistö oli asettanut lankun sillaksi rantaan, missä loimusi nuotio. Sen ympärillä istui ihmisiä syömässä. Alus oli Bermudas-saarella rakennettujen näköinen.

Kullan himo ja yleinen merirosvoihin kohdistuva viha olivat voimakkaita kannustajia ja saivat varmaan pian koko seudun väen meitä takaa-ajamaan. Sitäpaitsi oli selvää, että meidän täytyi olla jonkinlaisella saarenteella, jonka monet niemekkeet pistivät mereen kuin sormet, ja kämmentä, mantereelle johtavaa kannasta ehkä jo vahdittiin. Tällaiset mietteet saivat meidät ryhtymään rohkeaan tuumaan. Makasimme niin kauan kuin uskalsimme pensaikossa harjanteen laella ja kurkistelimme alinomaa, olisiko joku meitä ahdistamassa. Kun olimme siten saaneet hengähtää, emmekä näyttäneet niin ahdistetuilta, kompuroimme vihdoinkin alas seurueen luo niin huolettoman näköisinä kuin suinkin.

Nuotion ääressä istui laivan kapteeni neekerimatuuseineen; hän oli kotoisin Albanysta New-Yorkin alueelta ja paluumatkalla Intiasta tuoden rahtia; hänen nimeänsä en muista. Ihmeeksemme kuulumme hänen laskeneen tänne peläten *Saaraa*; emme olleet luulleet maineemme niin laajalle levinneen. Kohta kun kapteeni kuuli, että *Saara* oli edellisenä päivänä vallattu, hypähti hän ylös, tarjosi meille lasin hyvästä uutisestamme ja käski neekeriensä nostaa purjeet. Me puolestamme käytimme maljan juontia hyväksemme, päästen tuttavallisemmalle kannalle hänen kanssaan, ja kysyimme lopuksi, voisimmeko päästä matkustajiksi. Hän heitti salaisen silmäyksen tervaisiin vaatteisiimme ja pistooleihimme ja vastasi ystävällisesti kyllä, että hänellä itsellään tuskin oli riittävää tilaa. Eivät rukoukset, eivätkä verrattain suuret rahatarjouksetkaan saaneet häntä myöntymään.

"Minä huomaan, että teillä on huonot ajatukset meistä", sanoi Ballantrae, "mutta nyt minä sanon teille totuuden, niin saatte kuulla kuinka hyvät meillä on teistä. Me olemme jakobiitti-pakolaisia, ja pääistämme on luvattu palkinto."

Tämä näytti jonkin verran vaikuttavan amerikkalaiseen. Hän kyseli meiltä paljon Skotlannin sodasta ja Ballantrae vastasi kärsivällisesti. Vihdoinkin hän vilkutti meille silmää ja sanoi jokseenkin tyyneästi: "Te ja tuo Charlie-prinssi taisitte kyllä saada enemmän kuin olisitte halunneet."

"Jumal'avita saimmekin", sanoin minä, "ja siksi sinun, hyvä mies, pitäisi tehdä mitä haluamme."

Tämän minä sanoin omalla irlantilaisella tavallani, joka yleisen mielipiteen mukaan on varsin miellyttävä. Lienee mainitsemisen arvoista ja käynee kansamme nauttiman suosion todistuksesta se seikka, että tässä äänilajissa lausuttu pyyntö tuskin milloinkaan on tekemättä vaikutustaan kunnan mieheen. Minun on mahdotonta luetella kaikkia niitä kertoja, joina nahkapoika on päässyt selkäsaunasta tai kerjäläinen hankkinut hyvän almun itselleen murteemme avulla. Ja toden totta,

kohta kun amerikkalainen oli alkanut nauraa, olin minä verraten rauhallinen. Mutta sittenkin hän asetti monia ehtoja ja otti muun muassa haltuunsa meidän aseemme, ennenkuin salli meidän astua laivaan. Sitten oli kaikki valmista. Hetken kuluttua purjehdimme hyvässä tuulella ulos poukamasta kiittäen Herraa pelastuksestamme. Vähää ennen aavalle merelle tuloa kuljimme me risteilijän ja pian miehitetyn *Saarankin* ohi, ja kummankin näkeminen sai meidät vapisemaan. Meistä tuntui Bermudas-laiva varsin turvalliselta, ja näytti kuin seuraisi onni meidän uskaliaasta yritystämme, kun saimme tällaisen muistutuksen toveriemme kohtalosta. Itse asiassa olimme vain vaihtaneet loukkua, päässeet tuhasta tuleen, raakapuun nokasta mestauspölkylle, ja välttäneet sotamiesten avoimen vihamielisyyden antautuaksemme amerikkalaisten laivureitten epäilyttävään suojaan.

Monet seikat vaikuttivat kumminkin siihen suuntaan, että tunsimme olevamme paremmassa turvassa kuin voimme toivoa. Albanyyn kaupunki harjoitti siihen aikaan salakauppaa yli preerian, intiaanien ja ranskalaisten kanssa. Kun tämä oli varsin luvaton, heikontui asukkaitten uskollisuus hallitusta kohtaan, vieläpä heidän kansalliset taipumuksensakin kärsivät, kun he siten joutuivat tekemisiin maailman rakastettavimman kansan kanssa. Sanalla sanoen: kuten kaikki salakuljettajat, palvelivat hekin vakoilijoina ja asioitsijoina mitä puoluetta hyvänsä. Sitä paitsi oli Albany-miehemme kovin rehellinen ja rahanahne ja, mikä parasta, piti paljon meidän seurastamme. Ennen New-Yorkiin tuloa me olimme sopineet täydellisesti: hän veisi meidät laivallaan aina Albanyyn asti ja auttaisi meitä sitten matkaan, jotta pääsisimme yli rajan ja voisimme liittyä ranskalaisiin. Kaikesta tästä me saimme maksaa korkean hinnan; mutta kerjäläisellähän ei ole varaa valita.

Me siis purjehdimme Hudson-jokea ylöspäin. Virta on kieltämättä kaunis ja verraten isokin. Albanyyn päästyämme me asetuimme "Englannin Vaakunaan." Kaupunki oli täynnä maaseutusotilaita, joiden kaikkien mielessä oli ranskalaisten kimppuun käyminen. Kuvernööri Clinton itse oli siellä; hän oli kovin puuhissaan ja, mikäli sain tietää, melkein suunniltaan alustalaistensa vallattomuuden vuoksi. Intiaaneja oli sotajalalla sekä Ranskan että Englannin puolella; me näimme heidän tuovan kaupunkiin vankeja, ja mikä pahempi, päänahkojakin, miesten ja naisten – todellakin vähemmän miellyttävä näky. Yleensä olisimme tuskin voineet saapua hetkellä, joka huonommin sopi suunnitelmiimme; oleskelumme suurimmassa majatalossa käänsi huomion puoleemme; laivurimme pidatti meitä tuhansin viivykkein ja näytti olevan rikkomaisillaan sopimuksemme. Joka puolelta näytti vaara uhkaavan pakolais-parkoja, ja jonkin aikaa me hukutimme huolestumme varsin säännöttömään elämään.

Sekin oli meille hyödyksi. Väkisinkin tulee ajatelleeksi, kuinka koko pakoretkemme aikana aivan erityinen hyvä onni johti askeleitamme. Mikä nöyryytys inhimilliselle arvokkuudelle! Minun viisaustieteeni, Ballantraen erinomainen nerokkuus, urhoollisuutemme, jonka minun täytyy myöntää olleen yhtä suuren, kaikki tämä ei ehkä olisi riittänyt, ellei taivas olisi siunannut ponnistuksiamme. Ja kuinka tosi onkaan kirkon opetus, että uskonnon totuuksia yleensä voidaan menestyksellä sovittaa elämän jokapäiväisiin tapauksiin! Joka tapauksessa opimme me juuri huikentelumme aikana tuntemaan erään nokkelan nuoren miehen nimeltä Chew. Hän oli uskaliaimpia intiaanikauppiaita, tunsikin kaikki salaiset polut aarniometsissä, oli köyhä ja huvitteluhaluinen, vieläpä lisäksi huonoissa väleissä perheensä kanssa. Hänet me suostuttelimme itseämme auttamaan; hän hankki meille salaa mitä tarvitsimme pakoamme varten, ja vihdoinkin me eräänä päivänä hiivimme ulos Albanyasta sanomatta sanaakaan entiselle ystävällemme, ja hiukan kaupungin yläpuolella istuimme kanoottiin.

Tarvittaisiin paljon taipuisampi kynä kuin minun täydellisesti kuvailemaan tämän matkan vaaroja ja vaivoja. Lukija saa itse mielessään kuvailla sen kammottavan erämaan, missä me kuljimme, sen tiheiköt, rämeet, jyrkät kalliot, pauhaavat virrat ja mahtavat putoukset. Tällaisten villien seutujen kautta meidän täytyi kulkea koko päivä, milloin kanootissa, milloin kanootti olkapäillä, ja yön me nukuimme nuotion ääressä, susien ja muiden petoeläinten huutojen kaikuessa ympärillämme. Aikomuksemme oli kulkea Hudson-virran pääjuoksua pitkin aina Crown Pointiin Champlain-järven rannalle, missä ranskalaisilla oli varustus metsässä. Mutta suoraa tietä matkustaminen olisi ollut liian vaarallista, joten me kuljimme sellaisen joki-, järvi- ja solajoukon kautta, että päätti pyörryttää sitä

ajatellessa. Nämä tiet olivat tavallisissa oloissa sangen autiot, mutta nyt oli seudulla liikettä, heimot olivat sotajalalla ja metsä täynnä vaaniskelevia intiaaneja. Tavan takaa me kohtasimme sellaisia joukkoja, kun vähimmin aavistimme. Erittäin on painunut mieleeni, miten meidät eräänä aamuna päivän koittaessa ympäröi viisi, kuusi tuollaista tatuoitua pirua, jotka kiljuivat mitä kamalimmin ja heiluttivat kirveitään. Tämä kohtaaminen kumminkin päättyi rauhallisesti, sillä kaikki heimot tunsivat Chew'n ja pitivät häntä arvossa. Hän olikin hyvin urhea ja kelpo nuorukainen, mutta joskin hänen seuransa oli meille suureksi hyödyksi, ei kuitenkaan pidä mitenkään luulla, etteivät tuollaiset kohtaukset ollenkaan olleet meille vaarallisia. Osoittaaksemme ystävällistä mielenlaatuamme täytyi meidän vetää esiin rommivarastoamme – yleensä sopii sanoa, että tällainen kulkevan kapakan pito metsissä on intiaanikaupan varsinainen tarkoitus, millä nimellä se sitten esiintyneekin. Kun nuo kelpo villit olivat ehtineet saada pullon *skauraa* (kuten he tuota julmaa juomaa nimittivät), oli meidän oltava varuillamme ja soudettava pois, jotta päänahka säästyisi. Hiukan humalluttuaan he sanoivat hyvästi kaikelle järjelle ja kohtuullisuudelle; silloin heidän ainoa ajatuksensa oli saada lisää *skauraa*. Silloin voi heidän päähänsä helposti pälkähtää lähteä meitä takaa-ajamaan, ja jos he olisivat meidät saavuttaneet, en minä olisi koskaan näitä muistelmiani kirjoittanut.

Juuri päästyämme retkemme kriittisimmälle kohdalle, jolloin me yhtä hyvin saatoimme odottaa joutuvamme englantilaisten kuin ranskalaistenkin käsiin, kohtasi meitä hirveä onnettomuus. Chew tuli äkkiä kipeäksi; näytti kuin hän olisi saanut myrkkyä, ja muutaman tunnin kuluttua hän makasi kuolleena kanootin pohjalla. Näin me yhdellä iskulla menetimme oppaamme, tulkkimme, soutajamme ja passimme ja jouduimme mitä epätoivoisimpaan, kerrassaan toivottomaan tilaan. Chew, joka ylpeili tiedoistaan, oli tosin pitänyt meille maantieteellisiä luentoja, joita Ballantrae kyllä oli kuunnellut, mutta kun tuo aine ei koskaan ole erityisesti minua huvittanut, niin tiesin ainoastaan olevamme Adirondak-intiaanien maassa, eikä kovin kaukana päämäärästämme, kunhan vain löytäisimme tien. Pian selvisi sitäkin paremmin, että minä olin ottanut asian ymmärtäväisemmin, sillä huolimatta kaikesta vaivannäöstään ei Ballantrae ollut minua viisaampi. Hän tiesi, että meidän piti kulkea ylöspäin erästä virtaa, sitten yli maakannaksen, jotain toista virtaa alas ja vihdoinkin taas kolmatta ylös. Mutta huomattakoon, että moisessa vuoriseudussa tulvii lukemattomia virtoja joka suunnalta, ja miten voisi eurooppalainen aatelismies, joka ei vähintäkään tunne tätä toista maanosaa, erottaa niitä toisistaan? Eikä tämä ollut ainoa vaikeutemme; me olimme lisäksi täydellisiä vasta-alkajia kanootin käyttelyssä, kannasten yli meno oli meille melkein mahdotonta. Muistan, että lepäsimme toisinaan aivan nälännyksissä puoli tuntiakin kerrallaan ja sanaa sanomatta. Jos ainoakin intiaani olisi ilmaantunut, olisimme kaiken todennäköisyyden mukaan joutuneet hukkaan, kun emme enää osanneet heidän kanssaan keskustella. Voidaan sen vuoksi jossain määrin antaa anteeksi Ballantralle, että hänen mielenlaatunsa oli synkeänlainen. Vaikeampaa oli tottua hänen tapaansa moittia muita, jotka olivat aivan hänen veroisiaan, eikä hänen puhetapansaakaan aina ollut helposti sulatettavaa. Ei näet voida kieltää, että hän merirosvolaivalla oli tottunut puhuttelutapaan, joka oli ennenkuulumaton aatelismiesten kesken ja joka vielä paljon paheni, kun hän oli melkein päkummesairas.

Vaellustemme kolmantena päivänä, kun eräällä kallioisella kannaksella hinasimme ylöspäin kanoottiamme, putosi se ja särkyi niin ettemme enää voineet sitä käyttää. Me olimme kahden melko suuren järven välissä; tiemme rajoittui kummastakin päästään veteen ja oli molemmin puolin tiheän metsän reunustama; järvien rannat olivat soisia ja luoksepääsemättömiä, joten meidän ei ainoastaan ollut pakko lähteä eteenpäin ilman venettä ja muonastoamme, vaan vielä syöksyä suin päin läpipääsemättömiin tiheikköihin ja luopua siitä vähäisestä tienviitasta, mikä meillä tähän saakka oli ollut, virransuunnasta. Pistimme pistoolit vyöhön, otimme kumpikin kirveen olallemme, asetimme kahteen myttyyn aarteemme ja niin paljon muonaa kuin jaksoimme kantaa. Muun omaisuutemme jätimme oman onnensa nojaan, miekkammekin, jotka metsässä olisivat vain estäneet kulkuamme. Niin lähdimme jatkamaan surullista seikkailuamme. Herkuleen sankarityöt, sellaisina kuin Homeros ne on kuvaillut, olivat vain vähäpätöisiä sen rinnalla, mitä me saimme kokea.

Muutamin paikoin oli metsä niin tiheää maahan asti, että meidän täytyi puhkaista itsellemme kulkureikä kuin juustomatojen. Toisin paikoin oli pohja liejuinen ja koko metsä aivan mädäntynyt. Sattui, että minä juoksin kaatuneelle rungolle ja vajosin polvia myöten sen sisään, tai aioin kaatuessani ottaa kiinni tukevaan runkoon, joka siihen tarttuessani hajosi kuin paperi. Niin me ponnistelimme koko pitkän päivän, kompastelimme, kaaduimme, vajosimme, olimme puhkaista silmämme oksiin ja menettää viimeisetkin vaaterepaleet eteenpäin hyökätessämme, ja pääsimme luullakseni tuskin kahta peninkulmaa. Vielä pahempi oli, ettemme voineet ollenkaan edes aavistaa, minne päin kuljimme, kun vain harvoin saimme vähääkään selvää asemasta ja esteiden paljous alati pakotti meidät muuttamaan suuntaa.

Hiukan ennen auringon-nousua, kun olimme tulleet avoimelle, korkeiden kallioiden ympäröimälle paikalle erään virran vierellä, heitti Ballantrae mytynsä maahan. "Minä en lähde edemmäksi", sanoi hän ja pyysi minua sytyttämään nuotion, samalla kiroillen minun syntistä olemustani sanoin, jotka olisivat olleet kuorma-ajurillekin sopimattomia.

Minä pyysin häntä unohtamaan olleensa merirosvo ja muistamaan, että oli kuulunut kunnon ihmisiin.

"Oletko hullu!" huusi hän. "Älä nyt hanki riitaa." Sitten pui hän nyrkkiään vuoriin päin, huutaen: "Ajatella, että minun luuni kuivuvat tässä erämaassa! Jumal'auta, jospa olisin kuollut mestauspölkyllyä aatelismiehenä!" Tämän hän sanoi teatraalisesti liioitellen, istui sitten ja pureskeli sormiaan ja tuijotti maahan – mitä epä kristillisin näky.

Aloin hiukan kammoksua häntä, sillä minun mielestäni olisi sotilaan ja aatelismiehen katseltava kuolemaa enemmän filosofisen tynnosti. Sentähden en vastannut hänelle mitään. Pian tuli ilta niin kylmäksi, että omasta aloitteestanikin olisin sytyttänyt nuotion. Hullun teko se tietysti oli siellä avoimella paikalla, seudun vilistessä vilttejä. Ballantrae ei näyttänyt ollenkaan huomaavan minua, mutta viimein, kun aloin laittaa jotain syötävää, hän katsahti minuun.

"Onko sinulla veljiä?" hän kysyi.

"Taivaan armosta kokonaista viisi", vastasin minä.

"Minulla on yksi", sanoi hän, ääni omituisesti värähtäen, ja lisäsi heti: "Hän saa maksaa tämän kaiken." Ja kun minä kysyin, mikä osa hänen veljellään oli onnettomuudessamme, niin hän huusi: "Mitä? Hän istuu sijallani, kantaa nimeäni, kosii morsiantani, ja minä olen yksin kirotun irlantilaisen kanssa vilua värisemässä tässä erämaassa. Voi, miten helposti minä annoin houkutella itseni loukkuun!"

Tämä huudahdus sopi joka suhteessa niin huonosti ystäväni luonteeseen, että hämmästykseni kokonaan voitti oikeutetun loukkaantumiseni. Tosin saattaakin mitä purevin pistosana moisissa olosuhteissa näyttää aivan mitättömältä. Mutta tässä on minun kerrottava eräs omituinen seikka. Hän oli ainoastaan kerran ennen maininnut sen neidin, jonka kanssa hän oli kihloissa; se tapahtui silloin, kun New-Yorkin kaupunki alkoi näkyä laivallemme; silloin hän kertoi, että jos jokainen saisi oikeudenmukaisen osansa, niin hän oli lähellä omia maitaan, sillä neiti Grahamilla oli suuria tiluksia tässä provinssissa. Tämä oli kieltämättä varsin luonnollinen aihe; mutta nyt minä kuulin hänen nimensä toiseen kertaan ja, mikä varmaan ansaitsee huomiota, juuri samassa kuussa, marraskuussa 1747, ja *mikäli tiedän, juuri samana päivänä, jolloin me olimme tuossa jylhässä vuoristossa*, vihittiin hänen veljensä ja nti Graham. Minä en ole taikauskaisempi kuin muutkaan, mutta tässä esiintyy Jumalan sormi niin selvästi, ettei sitä voi olla huomaamatta. [Tämä on aivan väärin. Siihen aikaan ei ollut ensinkään puhetta naimiskaupasta; katso tuonnempaa kertomuksestani. Mackellarin muist.]

Seuraava päivä ja sen jälkeinenkin oli samanlaista ponnistelua; usein valitsi Ballantrae matkasuunnan heittämillä rahan ilmaan ja kerran, kun minä huomautin hänelle sen olevan lapsekasta, hän lausui jotain unohtumattoman omituista: "Minä en tiedä parempaa tapaa lausua julki halveksimiseni inhimillistä järkeä kohtaan." Mikäli muistan löysimme kolmantena päivänä erään kristityn ruumiin, skalpeerattuna ja hirvittävällä tavalla rääkättynä, uimassa verilätäkössä; erämaan linnut risteilivät kiljuen sen ympärillä sankoin parvin. En voi sanoin kuvailla sitä vaikutusta, jonka



näky teki meihin, mutta ainakin minulta se ryösti kaikki voimat ja pelastuksen toiveet. Hiukan myöhemmin samana päivänä, kun ryöhimme erään tiheikön läpi, heittäytyi Ballantrae, joka kulki edellä, yht'äkkiä kaatuneen puunrungon taakse. Minä kiirehdin samaan piilopaikkaan, josta voimme tähystellä ympärillemme itse näkymättä. Alhaalla, lähimmässä laaksossa näimme suuren joukon punanahkoja, jotka kulkivat tiemme poikki. Heitä saattoi olla pienehkö rykmentti, kaikki vyöhön asti alastomia ja villiin tapaansa ihralla ja noella tuhrittuja ja lyijyvärillä ja vermilionilla maalattuja. He kulkivat hanhenmarssissa ja nopein askelin, joten he lyhyessä hetkessä riensivät ohi ja katosivat metsään. Mutta sittenkin luulen, että kärsimme noina muutamina minuutteina enemmän sieluntuskia kuin tavallinen ihminen koko iässään. Olivatko ne ranskalaisten vai englantilaisten intiaaneja, olivatko he hakemassa päänahkoja vai vankeja, pitikö meidän heittää kaikki onnen varaan ja näyttäytyä, vai jäädäkö makaamaan ja jatkaa tuskallista matkaamme – siinä kysymyksiä, joista itse Aristoteleenkaan aivoilla ei olisi saatu selvää. Ballantrae kääntyi minuun päin; hänen kasvonsa olivat aivan rypyssä ja hampaansa pistivät ulos suusta kuin nälänhätäisen (mikäli kertomuksista, joita olen lukenut, voi päätellä). Hän ei sanonut sanaakaan, mutta koko hänen olemuksensa näytti kamalalta kysymykseltä.

## **Конец ознакомительного фрагмента.**

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.